

ВЕСТКИ З СУПОЛАК**"БЕЛАРУСЫ РАСІІ" — ХРОНІКА ПАДЗЕЙ**

3 стар.

ДЫПКУР'ЕР

3 стар.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ**"БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ" НА СТЫКУ СТАГОДДЗЯЎ**

4 стар.

ВАНДРОЎКА З ІГАРАМ ГАТАЛЬСКІМ ПАМЯЦЬ ДАЎГІНАЎСКАГА ТРАКТУ 4—5 стар.**АСОБА Ў БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ****Аляксей КАЎКА ПРА Мікалая УЛАШЧЫКА 7 стар.****ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ: ЛІТВА, ЛАТВІЯ 6 стар.****ВЫСТАВЫ****РЭХА ГРУНВАЛЬДСКАЙ БІТВЫ**

7 стар.

НОВЫЯ ВЕРШЫ ІНЫ СНАРСКАЙ

6 стар.

ШЭКСПІР НА ЛЯЛЕЧНАЙ СЦЭНЕ

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА**РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

21 сакавіка 2001 года

Цана 103 рублі

№ 12 (2726)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

НАВІНЫ З НАЦЫЯНАЛЬНАГА ПРЭС-ЦЭНТРА

АДБЫЛАСЯ ПРЭЗЕНТАЦЫЯ ДАКЛАДА МІЖНАРОДНАГА КАМІТЭТА ПА КАНТРОЛЮ НАД НАРКОТЫКАМІ. Акрамя прадстаўніка ААН у Беларусі Ніла Бунэ, у данай прэс-канферэнцыі прынялі ўдзел адпаведныя спецыялісты Міністэрства ўнутраных спраў, Камітэта дзяржаўнай бяспекі, Дзяржаўнага мытнага камітэта, Дзяржаўнага камітэта памежных войскаў, галоўны нарколаг Міністэрства аховы здароўя краіны.

Было адзначана, што Беларусь, якая знаходзіцца на перакрываючым шляхоў, паступова ператвараецца з краіны транзіту ў краіну спажывання наркатыкаў. На сёння афіцыйна зарэгістравана больш за 7 000 наркаманаў. Аднак рэальна ўжываюць наркатычныя рэчывы, па прагнозах, каля 80 000 чалавек, што ў 35 разоў больш, чым 10 гадоў таму. Амаль палова нарказалежных — моладзь ва ўзросце да 25 гадоў.

ЛЕТАСЬ У БЕЛАРУСІ ЗАРЭГІСТРАВАНА 135 500 ЗЛАЧЫНСТВАЎ. У якасці станоўчага фактара ў рабоце беларускіх праваахоўных органаў можна адзначыць тое, што раскрыта амаль 90 працэнтаў наймысных забойстваў. Актывізавалася праца па раскрыццю злачынстваў мінулых гадоў.

Дарэчы, беларуская міліцыя ўступіла ў перыяд якаснага рэфармавання. Да канца гэтага года колькасць супрацоўнікаў і ваеннаслужачых унутраных войскаў скараціцца на 10 працэнтаў. Але ні адзін прафесіянал не пакіне міліцэйскай шэрагі. Пра гэта заявіў кіраўнік Міністэрства ўнутраных спраў Уладзімір Навумаў.

У МІНУЛЫМ ГОДЗЕ ГАСПАДАРЧЫМІ СУДАМІ БЕЛАРУСІ БЫЛО РАЗГЛЕДЖАНА КАЛЯ 10 000 СПРАЎ. Каля 90 працэнтаў з іх склалі спрэчкі маёмаснага характару. З вінаватых было спагнана 37,9 мільярда беларускіх рублёў, 7,6 мільёна амерыканскіх долараў, каля 500 тысяч нямецкіх марак, 9,1 мільёна расійскіх рублёў.

Але эфектыўнасць працы гаспадарчых судаў вымяраецца не толькі колькасцю вырашаных спрэчак. Так, за гэты ж перыяд спецыялістамі былі дадзены заключэнні і ўнесены прапановы па праектах 216 кодэксаў, законаў і іншых нарматыўна-прававых актаў.

Пра гэта паведаміў старшыня Вышэйшага гаспадарчага суда Рэспублікі Беларусь Уладзімір Бойка.

Падрыхтаваў
Максім НЯВІНСКІ.**АСОБА****● Сяргей ХАЛАДЗІЛІН.**

Чвэрць стагоддзя займаецца мікрахірургіяй вока вядомы гомельскі афтальмолаг Фёдар Бірукоў (на здымку). На базе гомельскай бальніцы ў час існавання СССР намаганнямі доктара Бірукова быў створаны адзін з першых Цэнтраў мікрахірургіі вока. Зараз ён з'яўляецца рэспубліканскім і носіць назву вітрыя-рэтэнальнай хірургіі. Пры ім адкрыты Рэспубліканскі цэнтр рэабілітацыі хворых і інвалідаў па зроку.

Матэрыяльная база цэнтра і навуковыя дасягненні Ф. Бірукова — галоўнага афтальмолага Гомельшчыны — дазваляюць установе не саступаць у правядзенні складаных аперацый спецыялістам вядучых клінік Германіі, Італіі і іншых еўрапейскіх краін. Методыкі яго аперацый па некаторых пазіцыях да гэтага часу трымаюць прырытэт. Фёдара Бірукова часта запрашаюць на міжнародныя медыцынскія кангрэсы і сімпозіумы з дакладамі і лекцыямі.

Афтальмолаг Фёдар Бірукоў

СПОРТ

НАСТОЛЬНЫ ТЭНІС. Сенсацыйна завяршыўся чэмпіянат Беларусі сярод жанчын. У фаварытах хадзілі сёстры Паўловіч, але першынства ўзяла Наталля Цыганкова (пятая ракетка Беларусі), якая ў паўфінале перамагла Вікторыю Паўловіч, а ў фінале — яе сястру Вераніку.

У мужчын, як і чакалася, у адсутнасць Самсонава перамог Яўген Шчацінін.

ГАНДБОЛ. Міжнародная федэрацыя гандбола аб'явіла склад удзельнікаў першага чэмпіянату свету па пляжнай версіі гульні. Нагадаем, што мужчынская зборная Беларусі атрымала ў ліпені тытул першага чэмпіёна кантынента. Акрамя беларускай каманды ў мужчын выступаць зборныя Іспаніі, Ірана, Тога, Бразіліі і Японіі.

ЛЁГКАЯ АТЛЕТЫКА. У Лісабоне завяршыўся чэмпіянат свету па лёгкай атлетыцы ў залах. На ім удала выступілі беларускія спартсменкі. Золата ў пяцібор'і заваявала Наталля Сазановіч. Сярэбраным прызёрам у кіданні ядра стала Надзея Астапчук. Бронзавая ўзнагарода ў бегу на 200 метраў — у Наталлі Сафроннікавай.

Падрыхтаваў
Міхаіл МАЗАКОЎ.**ВІНШУЕМ!**

СВЯТЛАНА АЛЕКСІЕВІЧ СТАЛА ЛАЎРЭАТАМ ПРЭМІІ ІМЯ ЭРЫХА МАРЫІ РЭМАРКА

Гэта прэмія прысуджаецца дзеячам культуры і арганізацыям за выдатныя заслугі ў абароне

правоў чалавека і чалавечай годнасці. Святлану Алексіевіч адзначылі за чатыры яе творы: "У вайны не жаночы твар", "Цынкавыя хлопчыкі", "Зачараваныя смерцю", "Чарнобыльская малітва".

ЭЎРЫКА

Прынцыпова новы аўтамабіль стварылі на Гомельскім аўтарамонтным заводзе — аўтафургон для перавозкі коней па заказе Гомельскай коннаспартыўнай школы. Аўтафургон выраблены на базе аўтобуса "Ікарус", што належыць спісанню. Гомельскія аўтарамонтнікі мяркуюць рэалізаваць

фургон на расійскім рынку, дзе толькі ў Санкт-Пецярбургу дзейнічае 12 коннаспартыўных школ. На аўтавыставе, што адбудзецца ў красавіку ў паўночнай сталіцы РФ, гамельчане і збіраюцца паказаць сваю навінку.

НА ЗДЫМКУ: аўтафургон для перавозкі коней.

«ТАКСІ» ДЛЯ КОНЕЙ

БелТА.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

САРАКІ

*Гаспадынька, гаспадынька,
Кідай сваю пражу.
Зіма ўжо прагнана,
Адчыняй свае дзверы,
Кліч нас у госці!*

Прысвятак Саракі адзначаецца 22 сакавіка ў дзень вясновага раўнадзенства, калі канчаткова прыходзіць вясна. На Беларусі здаўна на Саракі паілі жывёлу з палонкі, у якой сплчатку мыўся гаспадар: каб жывёла слухалася гаспадара. Стукалі ў вушэй, і калі пчала вылеціць, то будзе добрае лета. Каля варот клялі памяло і качаргу, бо ў гэту ноч ведзьма пры дапамозе іх з'язджала на Лысую гару. Курам завязвалі рознакаляровыя стужкі, каб дзяўчыне знайшоўся прыгожы жаніх.

Звычайна дзяўчаты збіраліся ў адну хату і пяклі з цеста піражкі, "галёпы". Кожная дзяўчына пякла свой "галёп" і пазначала яго. Затым усе выходзілі на двор і клялі кожную свой "галёп" у адзін радок, каб з'еў сабака: чый "галёп" будзе з'едзены першым, той дзяўчыне першай замуж ісці. Пры гэтым дзяўчаты прыгаворвалі:

*Вее, вее вясенні вецярок,
Прыдзі, мой міленькі,
Дам табе піражок
З лёдам сычаным,
З ласкаю дзявочам.*

Потым дзяўчаты з песнямі хадзілі па вёсцы і, калі сустракалі нежанатага хлопца, прывязвалі да яго нагі калодку. Калі ж ён не адкупляўся пачастункамі, то павінен быў цягаць яе за сабою ўвесь дзень.

На Беларусі ёсць павер'е, што на Саракі з цёплых краін на нашу старонку вылятае сорок выраяў птушак. Таму існаваў звычай навіязваць на вербы арэлі і гушкацца высока-высока, каб убачыць першы вырай. Вялікі поспех чакаў таго, хто першым убачыць чараду гусей ці журавоў. Печыву ў выглядзе птаха надавалі цудоўнай сілу. На Случчыне яго называлі "папацямі", на Тураўшчыне — "палюшкамі". Печыва захоўвалі за абразамі разам з грамнічнымі свечкамі.

Закачэненне на 2-й стар.

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

ЖЫЦЦЭВЫЯ СЮЖЭТЫ

У ПІНСКАЙ ВЕНЕЦЫІ

Вёска Пары Пінскага раёна стаіць на самай мяжы з Украінай, раздзелена ракою Простыр. За ракой, каля самай украінскай мяжы, з 144 двароў знаходзіцца 27, з іх жылых — 14. Многія з пабудаваных дамоў пустыюць па прычыне цяжкасцей, звязаных з пераправай. Асноўныя сродкі перамяшчэння тут — конь і лодкі. Людзі займаюцца дамашняй гаспадаркай, паляваннем і рыбалкаю, збіраюць дары лесу. Жывуць у асноўным пенсіянеры, моладзь раз'ехалася, калі вёску аб'явілі забруджанай радыёнуклідамі. Прыязджаюць сюды толькі, каб дапамагчы старым. Так і жывуць палешукі-старажылы сваім даўно размераным жыццём.

Самая ганаровая прафесія тут — лодачны майстар. Вёску падзяляе рака Простыр, таму ў кожным двары — свая лодка. На ёй і да суседзяў у свабодную хвілінку можна наведвацца, і да магазіна пракаціцца, і корм для свайскай жывёлы прывезці. Асабліва вясною, калі бывае паводка.

НА ЗДЫМКАХ: пераправа на лодках; у вёсцы ў пашане майстар па вырабу зброі. Хамуты Уладзіміра КАУША славяцца на ўсю акругу. Ён яшчэ і першы барабаншчык на святах; лодачны майстар ПАУЛАВЕЦ.

Раман КАБЯК, БелТА.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

БЕЛАРУСКАЯ МОВА ВЯРТАЕ СТРАЧАННЫЯ ПАЗІЦЫІ?

Днямі прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь паведаміла пра сустрэчу Аляксандра Лукашэні з кіраўніком Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Аляксандрам Вайтовічам. Паводле гэтага паведамлення, сярод шэрагу пытанняў, якія ўзніклі падчас размовы, былі і праблемы функцыянавання беларускай мовы. У прыватнасці, паведамілі, што Прэзідэнт пагадзіўся з прапановай старшыні Савета Рэспублікі аб тым, каб законы прымаў парламент на дзвюх мовах адначасова: беларускай і рускай.

Праблема такога кшталту ўзнікла не зараз. Яна актуалізавалася пасля таго, як на рэферэндуме было прынята рашэнне аб дзвюх дзяржаўных мовах у Беларусі. Пасля гэтага рашэння беларуская мова была выцеснена з парламента: абсалютная большасць законапраектаў распрацоўвалася і прымаўся менавіта на рускай. Так, з 450 законаў, якія былі прыняты ў 1997—2000 гадах, толькі 9 на беларускай мове. Зразумела, пры такім дысбалансе аб роўным функцыянаванні моў, што зацверджана ў Канстытуцыі, размовы не можа ісці.

Але такая сітуацыя спарадзіла праблемы не толькі этычнага ці лінгвістычнага характару. З'явіліся і юрыдычныя цяжкасці. Напрыклад, калі закон прыняты парламентам на рускай мове, то яго пераклад на беларускую, не зацверджаны парламентам, не з'яўляецца паўнацэнным юрыдычным дакументам. Гэты прававы казус асабліва добра ведае газета "Звязда", якая абавязана друкаваць усе законы, якія прымаюцца парламентам, і пры гэтым вымушана была нярэдка сама перакладаць іх.

І вось, відаць, такой практыцы нарэшце будзе пакладзены канец. "Звязда" звярнулася да старшыні Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Аляксандра ВАЙТОВІЧА з просьбай пракаменціраваць паведамленне прэс-службы Прэзідэнта і расказаць падрабязнасці гутаркі з кіраўніком дзяржавы.

— Так, на сустрэчы з Прэзідэнтам было абмеркавана пытанне на конт таго, каб законы ў Рэспубліцы Беларусь прымаўся адразу на дзвюх мовах. У нас жа паводле Канстытуцыі існуе двухмоўе: дзяржаўнымі мовамі з'яўляюцца беларуская і руская. Але на практыцы складвалася так, што пераважная большасць законаў прымаўся на рускай мове. І ў такім разе беларускамоўны варыянт закона не з'яўляецца правамоцным юрыдычным дакументам. Ён фактычна існуе для таго, каб беларускамоўная частка грамадства магла азнаёміцца з ім і зрабіць для сябе нейкія высновы. У іншых краінах, дзе заканадаўча замацавана двухмоўе, законапраекты прымаюцца адразу на дзвюх мовах. Напрыклад, у Канадзе — на англійскай і французскай, у Фінляндыі — на фінскай і шведскай і г. д. Такі варыянт магчымы і ў нас. Для гэтага неабходна, каб законапраекты рыхтаваліся і прадстаўляліся ў парламент адразу ў двух варыянтах, каб парламентары маглі іх абмяркоўваць і прымаць адначасова. У такім разе абодва варыянты будуць мець аднолькавую сілу, а грамадства і адпаведныя органы дзяржавы пазбегнуць юрыдычных цяжкасцей з прымяненнем законаў.

— Наколькі я зразумеў, Прэзідэнт падтрымаў вашу прапанову? — Сапраўды, Прэзідэнт рашуча выказаўся ў падтрымку праходжання законапраектаў у Нацыянальным сходзе адначасова на абедзвюх мовах. Акрамя таго, 7 лютага я меў неафіцыйную размову з прэм'ер-міністрам Уладзімірам Ярмашчыным, дзе таксама было ўзнята гэтае пытанне. Падчас гутаркі, дарэчы, прысутнічаў і старшыня Палаты

прадстаўнікоў Вадзім Папоў. Уладзімір Ярмашчыны сказаў, што ён не бачыць ніякіх праблем пры выкарыстанні практыкі адначасовага прыняцця законаў на абедзвюх дзяржаўных мовах. Ён трымаецца таго ж пункту погляду: законапраекты павінны ўносіцца ў парламент на дзвюх мовах. Да таго ж прэм'ер-міністр сказаў, што ён не бачыць і вялікіх матэрыяльных затрат пры выкананні гэтага канстытуцыйнай нормы. А якія тут могуць быць затраты? Хіба што паперы спатрэбіцца крыху больш.

— Для таго каб падобны парадак пачаў выкарыстоўвацца, дастаткова вусных дамоўленняў з Прэзідэнтам ці спатрэбіцца змяненне або прыняццё нейкіх нарматыўных актаў? — Гэта мы зараз і абдумваем. Будуць падрыхтаваны прапановы аб неабходнасці менавіта такога парадку прыняцця законаў. Юрысты прааналізуюць дакументы і скажуць, што неабходна мяняць.

— Аляксандр Паўлавіч, на ваш погляд, якія ёсць магчымасці папулярызацыі роднай мовы? — Цяпер ідзе глабалізацыя, ад якой нікуды не падзецца. Гэты працэс уплывае і на тое, што мяняюцца функцыі моў. Так, глабалізацыя не можа абслугоўваць тыя мовы, на якіх размаўляе невялікая колькасць людзей. Не будзе абслугоўваць працэсы глабалізацыі венгерская мова ці беларуская. На першыя пазіцыі выйдзе англіская, рабочыя мовы ААН, якія маюць сусветнае значэнне. На іх будуць публікавацца тыя ж навуковыя дасягненні. Прабачце, калі мы будзем друкаваць навуковыя артыкулы па-беларуску, то хто іх будзе

чытаць? Ці па-венгерску — у Венгрыі ж таксама 10 мільёнаў чалавек.

— Ну, напэўна, у свеце гэта нікому і не патрэбна. Наша мова неабходная найперш нам...

— Так, дык вось, на мой погляд, нягледзячы на працэсы глабалізацыі, якія з'яўляюцца аб'ектыўнымі, справа ў захаванні беларускай мовы якраз за намі. Зараз шмат гавораць пра біразнастайнасць. Штодня чалавечтва губляе нейкі від расліннага ці жывёльнага свету. Гэта дрэнна, і мы імкнемся захаваць біразнастайнасць. Дык чаму мы павінны мець іншы пункт погляду ў дачыненні да нацыянальных культур? Так, нам трэба імкнуцца да захавання разнастайнасці і культур, і моў, якія з'яўляюцца носьбітамі культур. На маю думку, культурнае поле свету павінна выглядаць, як летні луг раніцай: зіхаецца разнастайнымі кветкамі ды зёлкамі, а не быць шэрым, як пасля асфальтаўкладчыка. І менавіта на нас ляжыць адказнасць за захаванне беларускай мовы: адказнасць нясе палітычнае кіраўніцтва краіны, культурніцкі асяродак, навуковы асяродак, ды і не ў меншай меры нашы менеджэры ад эканомікі, бо яны могуць фінансава падтрымліваць мову.

— Якія яшчэ пытанні вы ўзнімалі на сустрэчы з Прэзідэнтам?

— Ішла размова пра ролю Савета Рэспублікі ва ўзаемадзеянні з мясцовымі Саветамі. Мы прыйшлі да высновы, што неабходна распрацаваць канцэпцыю такога супрацоўніцтва, дзе будзе адзначаны месца і роля ўсіх галін ўлады. Мы будзем рыхтаваць такую канцэпцыю і пакладзем яе на стол Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Ішла гаворка пра інтэграцыйныя працэсы з Расіяй. Абмяркоўвалася пытанне аб разглядзе закона аб выбарах у Саюзны парламент.

Трэці блок пытанняў датычыўся навуковай галіны. Я сказаў Прэзідэнту, што мяне пужаюць словы "рэфармаванне навукі". Мы ўжо дзесяць гадоў гаворым пра рэфармаванне, і я бачу, што з кожнай такой кампаніяй навуковая галіна толькі губляе каштоўныя кадры. Грамадства ўжо адмоўна ставіцца да любога рэфармавання. Я сказаў Прэзідэнту, што нам неабходна рабіць канкрэтныя крокі, няхай спачатку нязначныя, але трэба іх рабіць, а не гаварыць пра рэфармаванне. Магчыма, трэба прывесці нейкую нараду па пытаннях навукі.

— Такую, як надайна была па праблемах культуры?

— Перш чым праводзіць такія маштабныя мерапрыемствы, трэба вырашыць шмат рабочых пытанняў.

Гутарыў Юрась ЛЯШКЕВІЧ, "Звязда".

МЕРКАВАННЕ

ЦІ З'ЯВІЦЦА «САЮЗНАЯ» ЎЛАСНАСЦЬ?

Старшыня Пастаяннай камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Савета Рэспублікі Нацыянальнага Сходу Беларусі, старшыня камісіі па пытаннях знешняй палітыкі Парламенцкага Сходу Саюза Беларусі і Расіі Мікалай ЧАРГІНЕЦ у час сустрэчы з журналістамі спыніўся на першым візіце дэлегацыі беларускіх сенатараў у Маскву, дзе адбылася сустрэча з мэрам сталіцы Юрыем Лужковым, старшынёй Падліковай палаты Сяргеям Сцяпашыным, начальнікам Цэнтра падрыхтоўкі касманаўтаў Пятром Клімуком.

Па словах Мікалая Чаргінца, яго ўразіў аб'ём будаўніцтва, што вядзецца ў Маскве. За год там узводзіцца 33 мільёны квадратных метраў жылля, а аднаўляецца і рэстаўрыруецца яшчэ 10—12 мільёнаў квадратных метраў.

З Сяргеем Сцяпашыным беларускія парламентарыі абмяркоўвалі пытанні кантролю за дзейнасцю дзяржаўных структур, праблему скарачэння колькасці дзяржслужачых.

Пётр Клімук даў папярэдняю згоду на навучанне беларусаў, калі наша краіна выкажа жаданне адраўляць сваіх грамадзян у космас.

Абмяркоўвалася таксама праблема прыняцця саюзнага бюджэту. Так, у яго рамках павінна быць скончана будаўніцтва анкалагічнага дыспансера ў Гомелі. Існуе пытанне будаўніцтва ў Віцебску гасцініцы, якая вельмі патрэбная падчас правядзення "Славянскага базара". Пакуль яно прыпынена. Па словах Мікалая Чаргінца, нельга дапусціць, каб гасцініца стала чарговым даўгабудам, бо з часам прынясе рэальныя даходы.

Алена СПАСЮК.

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ

САРАКІ

— Пачатак на 1-й стар. —

А вось як праходзіць свята Саракі ў вёсцы Валаўск Ельскага раёна.

Дарослыя і дзеці апранаюцца прыгожа. Збіраюцца каля лесу, віншуючы адзін аднаго: "Вось і дачакаліся вясны-красны, няхай настануць ясныя дзянёчкі, пойдучь цёплыя дажджочкі".

Дзеткі вырабляюць з паперы птушак і прыязваюць на дрэвы. У гэты дзень трэба было, напрыклад, сорака галінак налічыць на дрэве.

Усё падпарадкоўваецца вясноваму настрою, адпаведным спевам:

— Благаславі, Божа, вясну закупаці, Лецейка адмыкаці, а зімачку замыкаці. Дай, Божа, на жыта род, А на статчак плод, А людзям на здароўе!

Затым прысутныя водзяць карагоды. Старыя жанчыны спяваюць песню:

Па-за садом, па-за гаём Галубы лятаюць. Непрыкметна, непрыкметна Годы пралятаюць. Ой, не знае, не ведае, Як праходзяць, як праходзяць Годы маладзенькі.

Запрагайце, хлопцы, коні, Коні вараныя. Дай паедзем даганяці Годы маладыя. Ой, дагнала ж свае годы На каменным мосце.

Вярніцеся, мае годы, Дай да мяне ў госці. Не вернемся, не вернемся Да цябе ў госці. Трэба было шанаваці Нас у маладоці!

Пасля карагоды і спеваў ідзе гульня-танец "Гуляў зайчык". Двое віпаў, якімі вымаюць гаршкі з печы, кладуць крыж-накрыж. Вяскоўцы спачатку на дзвюх, а потым на адной назе пераскокваюць праз кожны, каб не збіць крыж. Старэйшыя людзі назіраюць за моладдзю, дзеляцца жыццёвай мудрасцю: "На Саракі дзень з ноччу мераюцца", "Святля Саракі ў полі саху валаклі", "Вясну хваляць за сонца і дождж, а лета за стагі і вазы", "Не прасі лета доўгага, а прасі лета цёплага", "Сей авёс у гразь — будзеш князь".

Дзеткі бяруць абрус за чатыры канцы, кладуць на яго сорака птушак, спечаных з мукі, і падкідваюць тройчы, спяваючы:

— Жавароначкі, прыляціце, Зямлю-матушку абудзіце І дожджыкам напайце! У-у-у!

Падрыхтаваў Мікола КОТАЎ.

ВЕСТКІ З СУПОЛАК

«БЕЛАРУСЫ РАСІІ»

ХРОНІКА ПАДЗЕЙ

БЕЛАРУСЫ САНКТ-ПЕЦЯРБУРГА АБ'ЯДНАЛІСЯ

Значнай падзеяй нацыянальнага жыцця Расіі з'явілася стварэнне Нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Санкт-Пецярбурга. Заснавальнікі яе — «Беларуская абшчына Санкт-Пецярбурга і Ленінградскай вобласці», «Беларускае зямляцтва» і «Партыя міру нацый, аб'яднанні і абшчыні».

Падзея гэтага важная таму, што Санкт-Пецярбург — другі горад у Расіі па колькасці беларусаў, якія тут жыюць. Усяго ў вобласці і ў горадзе каля 150 тысяч нашых суайчыннікаў.

На канферэнцыі заснавальнікаў былі вызначаны задачы НКА: захаванне і развіццё традыцый беларускай культуры, фарміраванне і развіццё культурных сувязей, забеспячэнне інфармацыйнага абмену, арганізацыя сацыяльнай дапамогі, здзяйсненне гуманітарных праграм і іншыя. Членамі аўтаноміі могуць быць як юрыдычныя, так і фізічныя асобы. Вышэйшы орган НКА — канферэнцыя, якая праводзіцца не радзей аднаго разу ў год. Паміж канферэнцыямі ўсю дзейнасць вядзе Савет аўтаноміі, які праводзіць свае пасяджэнні не радзей аднаго разу ў месяц.

У складзе НКА вядомыя і паважаныя ў горадзе беларусы. Старшынёю Савета абраны былі выкладчык Ваеннай акадэміі Аляксандр Чарныш. Эканамічны і фінансавыя пытанні аўтаноміі будзе вясці Леанід Галавач, ураджэнец горада Бабруйска. Сувязь са сродкамі масавай інфармацыі горада падтрымлівае Іван Сабіла — старшыня Санкт-Пецярбургскай пісьменніцкай арганізацыі, якая налічвае 240 літаратараў, галоўны рэдактар газеты «Літаратурны Петербург».

У ваенных навучальных установах горада, ваенных часцях, у падраздзяленнях міліцыі служыць нямаля беларусаў, і ў склад Савета абраны генерал-лейтэнант Аляксандр Чырвоў і генерал-маёр Уладзімір Сцяпанюк.

У планах аўтаноміі — садзейнічанне пашырэнню эканамічных сувязей з Рэспублікай Беларусь. Дарчы, канферэнцыя заснавальнікаў прайшла ў памяшканні акцыянернага таварыства «Гандлёвае прадпрыемства «Беларусь», генеральны дырэктар якога таксама беларус Ігар Котаў.

НАШЫ ЗЕМЛЯКІ

Леанід ГАЛАВАЧ нарадзіўся ў 1937 годзе ў Бабруйску. Маці была партызанскай сувязьцай, бацька загінуў у першыя дні Вялікай Айчыннай вайны.

Леанід Рыгоравіч скончыў Ленінградскі інстытут авіяпраектавання. У 1986 годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю па эканоміцы. Пра Л. Галавача ў Расіі сёння гавораць як пра вядомага спецыяліста ў галіне эканамічных метадаў кіравання вялікімі прамысловымі прадпрыемствамі.

Пад яго кіраўніцтвам выкананы шэраг фундаментальных і прыкладных работ па тэхніка-эканамічных даследаваннях і аўтаматызацыі распрацовак узбраення і ваеннай тэхнікі ў абаронных галінах прамысловасці, а таксама па пытаннях эканамічнага кіравання, эфектыўнай распрацоўкі сістэм пры выкарыстанні прынцыпаў функцыянальнага мадэлявання. Прафесар Галавач вядзе актыўную выкладчыцкую працу ў ВУН Санкт-Пецярбурга.

Плённая дзейнасць нашага земляка адзначана ордэнамі «Дружбы народаў», «Знак Пашаны», «За заслугі перад Айчынай IV ступені», многімі медалямі.

ПАМ'ЯЦІ Мікалая УЛАШЧЫКА

Маскоўскія беларусы з нецярпеннем чакалі выхаду ў Мінску кнігі, прысвечанай гісторыку-беларусу Мікалаю Улашчыку, які доўгі час жыў у Маскве. 14 лютага 2001 года ў маскоўскай кватэры Мікалая Мікалаевіча адбыліся чытанні, прысвечаныя 95-годдзю з дня нараджэння вучонага. Агульная тэма сустрэчы: «Беларус у Маскве. Мікалай Улашчык — якім яго памятаем».

З навуковымі паведамленнямі выступілі супрацоўнік Інстытута сусветнай літаратуры Расійскай акадэміі навук, доктар філалагічных навук Аляксей Каўка, кандыдат гістарычных навук з Мінска Віталій Скалабан і іншыя.

ЦІ БУДУЦЬ У МАСКВЕ ПОМНІКІ ЯНКУ КУПАЛУ І ЯКУБУ КОЛАСУ?

У Маскве ёсць шмат мясцін, звязаных з імёнамі беларускіх літаратурных класікаў Янкі Купалы і Якуба Коласа.

На сустрэчы беларускіх і расійскіх пісьменнікаў, якая прайшла ў рамках Дзён культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, было закранута пытанне, што да гэтага часу імёны Янкі Купалы і Якуба Коласа не адлюстраваны на карце Масквы.

Беларуская грамадскасць Масквы падтрымала пісьменнікаў і выступіла з ініцыятывай аб узвядзенні помнікаў двум беларускім песнярам. Прапанова будзе накіравана ў Маскоўскую гарадскую думу, якая прымае канчатковыя рашэнні. Будзем спадзявацца, што да 120-гадовага юбілею з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры помнікі ім будуць устаноўлены.

РАДЫЁСТАНЦЫЯ «ТАВОРЫЦЬ МАСКВА» — ПРА БЕЛАРУСАЎ І БЕЛАРУСЬ

Грамадская арганізацыя беларусаў Масквы на працягу шэрагу гадоў падтрымлівае цесныя сувязі з радыёстанцыяй «Таворыць Масква».

Беларуская тэматыка пастаянна гучыць у цыкле «Масква шматнацыянальная». Вядучы перадачы Кім Кухалеў доўгі час жыў у Беларусі і з цеплынёй і любоўю ўспамінае край блакітных азёр, робіць радыёперадачы пра беларусаў і Беларусь. Толькі за апошні час у праграме прагучала каля 20 перадач па 15 хвілін, у якіх выступіла нямаля беларусаў-масквічоў.

Адна з перадач была прысвечана 70-годдзю з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры У. Караткевіча. У ёй прынялі ўдзел прэзідэнт Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў А. Мальдзіс і беларускія студэнты, якія вучацца ў Маскве.

Вялікую цікавасць у масквічоў выклікала інфармацыя пра правядзенне Дзён Брэсцкай вобласці ў Заходняй адміністрацыйнай акрузе Масквы і сустрэчу параднёных гарадоў Беларусі і Расіі ў Мыцішчах.

Было нямаля рэпартажаў з мінскага і сходаў нацыянальна-культурных аўтаномій «Беларусы Масквы» і «Беларусы Расіі», з цырымоніі адкрыцця ў Маскве прадстаўніцтва фірмы «Мілавіца» і іншых мерапрыемстваў.

ВЕСТКІ АД БЕЛАРУСАЎ СУРГУТА

У сібірскім горадзе нафтавікоў і будаўнікоў Сургуце пражывае каля 5 тысяч беларусаў. У большасці сва-

ёй гэта ўраджэнцы Гомельскай і Магілёўскай абласцей.

Таму ў горадзе створана і актыўна дзейнічае Беларускае культурна-асветніцкае таварыства «Бацькаўшчына», мэтай якога — захаванне мовы і культуры, развіццё нацыянальнай гордасці за прыналежнасць да свайго этнасу, рэстаўрацыя гістарычнай памяці людзей шляхам дэманстрацыі культурнага багацця беларускага народа.

Дзейнасць арганізацыі знаходзіць падтрымку ў адміністрацыі горада, ААТ «Сургутнафтагаз», «Сургутгазпрама», аўтамабільнага парка цяжкіх грузавікоў.

Сёлета ў лютым грамадскасць горада шырока адзначыла гадавіну стварэння «Бацькаўшчыны», якая ўжо правяла шэраг цікавых мерапрыемстваў і прыняла ўдзел у гарадскім фестывалі нацыянальных культур «Сурзоре».

У дні юбілейных мерапрыемстваў да беларусаў Сургута прыехаў папулярны ансамбль «Беларускія песняры», які даў два канцэрты пры аншлагі ў Палацы культуры «Нафтавік». Мастацкія калектывы з Беларусі — жаданыя госці не толькі ў Сургуце, але і ў іншых гарадах рэгіёна.

У Сургуце і Ханты-Мансійскай акрузе сканцэнтраваны вялікі прамысловы патэнцыял па здабычы нафты і газу. Гэта паспяхова ў фінансавых адносінах рэгіён. Сярэдняя зарплата ў горадзе 15 тысяч расійскіх рублёў. А вось тавараў беларускіх вытворцаў не бачна. Адміністрацыя горада гатовая правесці выставу-кірмаш беларускіх тавараў і садзейнічаць адкрыццю магазіна «Тавары Беларусі».

КНІГА ПРА БЕЛАРУСЬ ВЫЙШЛА НА КУБАНІ

У Краўковай навуковай бібліятэцы імя Пушкіна прайшла прэзентацыя новай кнігі галоўнага рэдактара «Кубанскіх навіст» і пісьменніка Пятра Прыдзіса «Сестра наша — Беларусь».

У літаратурнай гасцёўні галоўнай бібліятэкі Кубані свабодных месцаў не было. Пазнаёміцца з кнігай і сустрэцца з яе стваральнікам сабраліся многія чытачы і аўтары газеты. З творчым поспехам пісьменніка павіншавалі кіраўнік аддзялення пасольства Рэспублікі Беларусь у Краснадарскім краі В. Філатаў, генеральны дырэктар краёвага дэпартаменту культуры Л. Пятцігара, кіраўнікі грамадскіх арганізацый Л. Басінская, В. Канаваляў, В. Еўдакімаў, дырэктар «Пушкіні» Л. Шаўчэнка, пэст В. Архіпаў і іншыя.

«Я люблю Беларусь, люблю самааддана», — прызнаўся Пётр Яфімавіч. Услед за ім гэта паўтаралі ўсе выступаючыя. Бо хто пабываў на Беларусі, назаўсёды пакінуў у краі белых туманаў і росаў частку сваёй душы. А колькі цёплых успамінаў было пра Дні беларускай культуры. Не без гонару заўважыла Л. Пятцігара, што на Кубані гэты фестываль праводзіцца ўжо некалькі гадоў. Ішла размова пра славянскія традыцыі, якія падхалілі сёння Масква, Санкт-Пецярбург, Ноўгарад, Смаленск...

Шмат прызнанняў у любові да Беларусі прагучала ў той дзень. А калі пачуці так перапоўнілі душу, што не хапіла слоў, яны выліліся ў песню казачага ансамбля «Кубанцы».

І можа, нездарма прыйшла думка: у гэты вечар нованароджаная кніга нібыта прыняла хрышчэнне. А значыць, у «Сястры нашай — Беларусі» шчаслівая і светлая будучыня.

НА ЗДЫМКАХ: беларусачкі з Сургута; беларускія прысмакі.

ДЫПКУР'ЕР

НАРАДА КІРАЎНІКОЎ ДЫПЛАМАТЫЧНЫХ МІСІЙ БЕЛАРУСІ, АКРЭДЫТАВАННЫХ ЗА МЯЖОЙ

3 26 лютага па 2 сакавіка ў Мінску адбылася чарговая нарада Надзвычайных і Паўнамоцных Паслоў Рэспублікі Беларусь, у якой прынялі ўдзел 38 кіраўнікоў беларускіх дыпламатычных місій.

У рамках знаходжання паслоў у Мінску адбылася рабочая нарада ў МЗС Беларусі, якая была праведзена пад кіраўніцтвам намесніка прэм'ер-міністра — міністра замежных спраў Міхаіла Хвастова. На ёй былі падведзены вынікі працы дыпламатычных прадстаўніцтваў Рэспублікі Беларусь у 2000 годзе, а таксама вызначаны асноўныя перспектывы задачы па рэалізацыі знешнепаалітычных і знешнеэканамічных інтарэсаў Рэспублікі Беларусь.

Падчас выступлення Міхаіл Хвастоў падкрэсліў, што асноўнай задачай замежных прадстаўніцтваў Беларусі, як састаўнай часткі сістэмы дзяржаўнага кіравання, з'яўляецца цвёрдае адстойванне інтарэсаў нашай краіны за мяжой, забеспячэнне рэалізацыі нашых знешнепаалітычных мэтай, садзейнічанне развіццю знешнеэканамічнай дзейнасці дзяржавы.

Праграма знаходжання паслоў у Мінску прадугледжвала сустрэчы са старшынёй Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Вадзімам Паповым, старшынёй Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенню рэспубліканскіх рэфэрэндумаў Лідзіяй Ярмошынай, кіраўнікамі міністэрстваў культуры, прадпрыемстваў і інвестыцый, камітэта па праблемах наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, Дзяржаўных мытнага і падатковага камітэтаў. На базе Акадэміі кіравання таксама адбыўся «круглы стол» па тэме «Фарміраванне ідэалогіі беларускай дзяржаўнасці».

2 сакавіка з кіраўнікамі дыпламатычных місій сустрэўся Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Адбылася таксама нарада ў прэм'ер-міністра Беларусі Уладзіміра Ярмошына з удзелам кіраўнікоў прамысловых прадпрыемстваў-экспарцёраў.

ДНІ ЭКАНОМІКІ І КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ Ў ЛАТВІІ

7—11 сакавіка ў Рызе прайшлі Дні эканомікі і культуры Беларусі ў Латвіі, адкрылася нацыянальная выстава «Беларусь-ЭКСПА-2001».

У рамках згаданых мерапрыемстваў адбыўся візіт у Латвійскую Рэспубліку беларускай урадавай дэлегацыі на чале з прэм'ер-міністрам Беларусі Уладзімірам Ярмошыным. У ходзе візіту ў час сустрэчы кіраўніка беларускага ўрада з Прэзідэнтам і прэм'ер-міністрам Латвійскай Рэспублікі абмеркаваны актуальныя пытанні двухбаковага супрацоўніцтва Беларусі і Латвіі ў розных сферах, у тым ліку ў цэнтры ўвагі будучы знаходзіцца гандлёва-эканамічныя адносіны паміж нашымі дзяржавамі, пытанні трансгранічнага ўзаемадзеяння і супрацоўніцтва Беларусі і Латвіі ў галіне культуры, спорту і турызму.

Уладзімір Ярмошына ведаў таксама горад Вентспілс, дзе азнаёміўся з інфраструктурай Вентспілскага марскога порта.

ДАВЕДКА. У 2000 годзе ў параўнанні з 1999-м тавараабарот Рэспублікі Бе-

ларусь з Латвійскай Рэспублікай павялічыўся на 69,8 працэнтаў і склаў 497,1 мільёна долараў ЗША. Пры гэтым экспарт беларускай прадукцыі ў Латвію павялічыўся на 79,5 працэнта (467,3 мільёна долараў ЗША), аб'ёмы імпарту з Латвіі панізіліся на 7,8 працэнта (92,2 мільёна долараў ЗША). Знешнегандлёвае сальда складала станоўчае — 437,6 мільёна долараў ЗША.

У таварнай структуры экспарту Беларусі найбольшую ўдзельную вагу займаюць нафтапрадукты — 80,3 працэнта, азотныя ўгнаенні — 3 працэнта, трактары — 1,7 працэнта. У таварнай структуры імпарту пераважаюць пастайкі трыкатажнага палатна машыннага альбо ручнога вязання — 12,4 працэнта, лекавых сродкаў — 10,3 працэнта, цыклічных вуглевадародаў — 8,8 працэнта.

ВИЗЫ ВЫДАЮТ ПОГРАНИЧНИКИ

Пограничные войска Рэспублікі Беларусь с 20 марта 2001 года приступают к выдаче виз Рэспублікі Беларусь гражданам Литовской Рэспублікі і лицам без грамадства, которые постоянно проживают на ее территории.

Основаниями для выдачи виз Рэспублікі Беларусь укаazanым категориям иностранных граждан являются известие о тяжелой болезни или смерти родственника, завершенное врачом или органами внутренних дел Рэспублікі Беларусь, а также известие, поступившее по дипломатическим каналам.

Визы будут выдаваться в следующих пунктах пропуска на белорусско-литовской границе: «Поставы — Адутишкис», «Лынтупы — Гялядне», «Лынтупы — Адутишкис», «Котловка — Лаворишкес», «Гудогай — Кена», «Каменный Лог — Мядзінкай», «Бенякони — Шальчининкай», «Бенякони — Стасислос», «Поречье — Друскининкай», «Поречье — Кабяляй», «Привалка — Райгардас».

ПРЕЗЕНТАЦЫІ Ў ІТАЛІІ

У італьянскіх правінцыях Мілан і Вічэнца адбыліся прэзентацыі гандлёва-эканамічных магчымасцей супрацоўніцтва з Рэспублікай Беларусь.

Прэзентацыі арганізаваны Беларускай гандлёва-прамысловай палатай сумесна з пасольствам Беларусі ў Італіі і спецыяльнымі агенцтвамі Гандлёва-прамысловай палаты Мілана «Промас» і Гандлёва-прамысловай палаты Вічэнцы «Вічэнца куаліта».

У склад беларускай дэлегацыі на чале з першым намеснікам міністра эканомікі Рэспублікі Беларусь Уладзімірам Адашкевічам увайшлі прадстаўнікі МЗС Беларусі, БелГПП, Беларускай валютна-фондавай біржы, банкаўскіх колаў, беларускіх прадпрыемстваў: вытворчага аб'яднання «Беларуськалі», мінскага арэнднага прадпрыемства індустрыяльнага дамабудавання «Мінскжылбуд», мінскага вучэбна-вытворчага унітарнага прадпрыемства «Святлопрыбор», ТАА «БелТІЗ».

У рамках мерапрыемстваў праведзены сустрэчы і перамовы з прадстаўнікамі дзелавых колаў Італіі, а таксама адбылося азнаёмленне з шэрагам выстаў, якія арганізуюцца ў адным з найбуйнейшых у Еўропе выставачных комплексаў «Фіера Мілана» (Мілан).

Прэс-служба МЗС.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

БЕЛЭН НА СТЫКУ СТАГОДДЗЯЎ

Выдавецтва «Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» (БелЭн) наладзіла прэзентацыю чарговых сваіх кніжак: «Праваслаўныя храмы на Беларусі», другі том 18-томнай «Беларускай энцыклапедыі». «Беларусь на мяжы тысячагоддзяў» і «Каталіцкія храмы на Беларусі».

Кіраўнік БелЭн Генадзь Пашкоў зрабіў невялічкі экскурс у гісторыю і распавёў пра тое, што спроба стварыць Нацыянальную энцыклапедыю была зроблена яшчэ ў 20-я гады мінулага стагоддзя, але... тады не атрымалася. І толькі ў студзені 1967-га гэтая магчымасць надарылася, і ўжо праз два гады было распачата выданне 12-томнай Беларускай савецкай энцыклапедыі, завяршылася праца ці не ў рэкордных тэрмінах — у 1975-м. Пазней БелСЭ была ўдастоена Дзяржаўнай прэміі Беларусі.

Зразумела, не варта пералічваць усе кніжкі, што набачылі свет дзякуючы намаганням супрацоўнікаў устаноў. Досыць згадаць «Звод помнікаў гісторыі і культуры Беларусі» (7 тамоў), пэці-томную «Энцыклапедыю прыроды Беларусі» (дарэчы, адзначаную ў 1984 годзе сярэбраным медалём праграмы ААН па навакольнаму асяроддзю), бібліяграфічны даведнік «Беларускія пісьменнікі» (6 тамоў), аднатомныя энцыклапедычныя даведнікі «Янка Купала», «Францыск Скарына і яго час», «Статут Вялікага княства Літоўскага 1588», «Прырода Беларусі», «Чырвоная кніга Беларусі», «Блакітная кніга Беларусі» «Энцыклапедыя маладой сям'і», «Архітэктура Беларусі», «Археалогія і нумізматыка Беларусі», «Чарнобыль» і многія іншыя. Менавіта дзякуючы тытанічнай працы, БелЭн сёння і займае адно з першых месцаў сярод краін свету, якія маюць свае энцыклапедыі.

Цікавым з'яўляецца тое, што на Беларусі, як ні дзіўна, не рыхтуюць спецыялістаў «энцыклапедычнага» профілю — ні на філфаку, ні на журфаку, ні на гістарычным факультэце. Таму калектыў выдавецтва з'яўляецца сапраўды спе-

цыфічным, маючы ў сваім «арсенале» два накірункі дзейнасці — навукова-даследчыцкі (інстытут) і выдавецкі. Каб жа падрыхтаваць добрага спецыяліста-энцыклапедыста, патрэбна 3—5 гадоў, а гэта, пагадзіцеся, тэрмін немалы. Працуе ж на БелЭн навуковыя спецыялісты: фізікі, географы, філолагі, матэматыкі... Іншымі словамі, выдавецтва «кантраляе» ўсе накірункі жыццядзейнасці чалавека... Але пагаворым пра «нованароджаных» кнігі.

Усе чатыры выданні пасвойму арыгінальныя. Са слоў Іосіфа Хаўратовіча (дарэчы, працаваў яшчэ пры Петрусю Броўку), кіраўніка «Беларусі на мяжы тысячагоддзяў», гэтая кніга універсальная: інфармацыя пра Беларусь умясцілася ўсяго на 40 друкаваных аркушах. У ёй выступілі 28 аўтараў, яна мае 29 раздзелаў, а таксама 40 падраздзелаў. Кніга змяшчае даныя пра нашу радзіму ад часоў засялення яе тэрыторыі (даецца аналіз арганізацыі этнасу, народнасці, нацыі беларусаў) да сучаснасці, таму і з'яўляецца, у першую чаргу, гуманітарнай.

Спецыяльны раздзел, бясспрэчна, адведзены перспектыве развіцця Рэспублікі Беларусь, у выніку чаго і аналізуецца літаральна дэталёва падзеі апошняга дзесяцігоддзя мінулага веку. У цэлым жа, амаль палова кнігі — пра апошняе, ХХ стагоддзе жыцця Беларусі... На думку спадара Хаўратовіча, галоўная ідэя «Беларусі на мяжы стагоддзяў» у тым, што мы як народ ніколі не былі сузіральнікамі еўрапейскіх працэсаў, а былі актыўнымі іх удзельнікамі...

Аўтар дзвюх энцыклапедыяў — «Праваслаўныя храмы на Беларусі» і «Каталіцкія храмы на Беларусі» — мастацтвазнавец,

лаўрэат Дзяржпрэміі РБ Анатоль Кулагін. З БелЭн ён супрацоўнічае з 70-х гадоў, і менавіта за гэты прамежак часу ў выніку вывучэння архітэктурных помнікаў краіны яму ўдалося сабраць матэрыял на гэтыя кнігі. Крыху лічбаў: з 708 каталіцкіх храмаў да нашых дзён захавалася 366, з праваслаўных — 1 049 і 889 адпаведна.

Наконт працэсу выдання кніжак досыць сказаць, што аб'ёмы абедзвюх павялічыліся ў 1,5 раза, а гэта ўсё — дадатковыя выдаткі... Таму і не ўвайшлі ў кніжкі гісторыка-архітэктурныя нарысы.

Робота ж здзейснена велізарная: храмы трэба было знайсці, прааналізаваць, адшукаць звесткі пра святароў, высветліць падзеі, звязаныя з гэтымі храмамі, гісторыю іх... Упершыню ў свецкіх выданнях улічана і спецыфіка канфесійных рэлігій — храмы маюць уласныя кананічныя назвы. Таму і не дзіўна, што на адрас БелЭН прыйшоў цёплы ліст ад Мітрапаліта Філарэта.

Між іншым, адлуская цана на кнігі — у межах 1,5 тысячы рублёў (плюс, зразумела ж, 35 працэнтаў магазіннай нацэнкі). Таннасць выданняў тлумачыцца тым, што выдадзены яны за дзяржаўныя сродкі. Калі ж кнігі будуць перавыдавацца, то толькі на камерцыйнай аснове, таму, адпаведна, і кошт іх узрасце.

Ды кнігі, як упэўнены спадар Кулагін, у любым выпадку будуць папаўняцца, а значыць, і перавыдавацца, бо ў іх не ўвайшлі многія народна-этнаграфічныя пабудовы — тыя ж сялянскія каплічкі, якія адрозніваюцца ад простых сялянскіх хат хіба што наяўнасцю на даху крыжа.

Унікальнасць жа выданняў у тым, што ў іх зафіксаваны храмы чарнобыльскай зоны. Яны маюць поўнае права быць захаванымі хоць бы праз кнігу.

Алесь МЯСНІКОЎ.

УРАЖАННІ

САЛОДКАЕ СВЯТА

У Рэспубліканскім каледжы імя М. Ахрэмчыка, што на вуліцы Макаёнка, 14, прайшла вечарына, прысвечаная памяці Уладзіміра Караткевіча, у якой прынялі ўдзел сябры пісь-

менніка. Прафесар Адам Мальдзіс і Васіль Шаранговіч падзяліліся з гасцямі сваімі ўспамінамі пра пісьменніка, Рыгор Барадулін, Генадзь Бураўкін і Муза Сняжко з Украіны

Мікалай ЛЯБЕДЗІК.
Фота аўтара.

ВАНДРОЎКА З Ігарам ГАТАЛЬСКІМ

Калі кірунак
строга паўночны
Бярэ Дайгінскі
тракт-шаша,
Мне галасуюць:
«Падкінь, браточак!»
Янка Купала, Ядвігін Ш.

ВУГЛЯНСКІ КЛЁН

Узгорыстая раўніна Мінскага ўзвышша. Ускраек Лагойскай пушчы. Пачатак «беларускай Швейцарыі». На адным з пагоркаў стаіць абкружаны з усіх бакоў раллэй стары клён. Дрэва добра бачнае здалёк, а калі падыходзіш да яго, то вачам адкрываюцца маляўнічыя краявіды з палямі, лугамі, вёскамі, з лесам удалечыні. Толькі з аднаго боку лес падходзіць сюды вельмі блізка. Здаецца, што пагорак калісьці даўно быў расцярэлены чалавекам ад лесу і ўтварыўся своеасаблівы вугал. Можна, таму і месца гэтае завецца Вугляны.

У пачатку ХХ стагоддзя жыў тут пан Дабравольскі. Нячаста так бывае, што ў прозвішчы адбываецца сапраўдны характар чалавека. Вось жа ў нашага пана ці не занадта добрая воля была. Прыедзе на панскі двор бедны селянін на старых раз'езджаных

Вугляны. Стары клён.

калесах — пан загадае іх адрамантаваць, забяспечыць усім патрэбным. А раптам конік здасца пану схудлым ці хваравітым — дасць добрага. Калі ж у каго не стане галоўнай свойскай жывёліны — кароўкі, пан Дабравольскі і тут зробіць паслугу: дасць са сваёй аборы карміцельку ў вялікую сялянскую сям'ю. Добра плаціў пан сялянам за ўборку льну і захаванне яго падчас сушкі ў полі. Адночы, калі ў час парадкавання льну ў мэндлікі пачалася моцная навалніца з ветрам і ўсе разбегліся па хатах, адзін толькі мужык у полі застаўся. Пасля непагадзі, якая разбурыла зробленае раней, ён адзін усё аднавіў — і атрымаў ад пана 5 залатовак (вялікія грошы).

Часам такой рахманасцю пана карысталіся і тыя, хто таго не заслугоўваў. Але нікому пан не адмаўляў у дапамозе. Таму і любілі яго ў вуглянскай ваколіцы. Па праўдзе, не ўсё было так добра ды гладка. Але такая ўжо чалавечая памяць: кепскае забываецца, застаецца добрае.

Новы час і новыя абставіны прымуцілі пана Дабравольскага пакінуць тутэйшы край. У панскім доме зрабілі клуб, потым (яшчэ да другой сусветнай вайны) яго разабралі і перавезлі ў Мінск. Вялікі сад у лютую зіму 1939-40 гадоў вымерз. У былой панскай сажалцы яшчэ пасля вайны вадзілася столькі люстраных кармаў, што іх кашамі цягалі. Пра гэта памятаюць яшчэ нестарыя вугляны... Ад сядзібы заставаўся нападзідзіцельны

З усіх старых трактаў, якія промнямі разбягаюцца ў розныя бакі ад Мінска, найбольш цікавым з гістарычнага боку падаецца Дайгінскі. Ідучы на поўнач, ён не толькі злучаў Мінск з суседнім гандлёвым мястэчкам Дайгінавам, але і праходзіў праз своеасаблівы беларускі Парнас. Амаль у адзін час — на пачатку ХХ стагоддзя — пры гэтым шляху жылі пачынальнікі новай беларускай літаратуры — Ядвігін Ш. у Карпілаўцы, Змітрок Бядуля ў Пасадцы, Янка Купала ў шэрагу арандаваных маёнткаў. Тут юны Ясь Луцэвіч набіраўся жыццёвай мудрасці ад сваіх ду-

ПАМЯЦЬ ТРАКТУ

ранеткі ў садзе. Не засталася нічога, калі б не Сцяпан Занкевіч, вуглянскі старажыл. Усё жыццё працаваў ён кавалём у мясцовай гаспадарцы. Выгадаваў сям'ю дзяцей. Адзін з сыноў, Аляксандр, замяніў бацьку — таксама цяпер каваль на машынным двары. А бацька на пенсіі працаваў пастухом.

Адночы, калі Сцяпан Трафімавіч пасвіў калгасны статак ля былога маёнтка, сюды прыехаў трактар і пачаў карчаваць старыя дрэвы, каб зрабіць тут чыстае поле і пусціць яго ў абарачэнне. Ды Сцяпан Трафімавіч палічыў інакш. Не ведаю, ці чытаў ён Багдановічаву прытчу пра каласы і васількі. Толькі ж, напэўна, адчуваў, што родная зямля павінна не толькі даваць добры ўраджай, але і радаваць сэрца, цешыць вока, нагадваючы пра мінулае. Таму, калі сумленны трактарыст хацеў зачапіць апошняе дрэва з панскага саду — клён, выкарчаваў яго і ўзараць глебу, Сцяпан Трафімавіч сеў пад клёнам і спакойна прамовіў: «Ары і мяне разам».

Стаіць за паўкіламетра на поўнач ад вёскі Вугляны, у полі на пагорку, стары клён, уратаваны чалавекам добрага сэрца і мужнай волі Сцяпанам Занкевічам як памяць пра маёнтка дзіўнага пана Дабравольскага.

МАЦКІ

Вугляны хадзілі на набажэнствы ў царкву ў Мацкі. Адлегласць недалёка — чатыры кіламетры, але палова гэтага шляху праходзіла па глухім лесе, які і сёння завецца Бураломам. Царква ў Мацках была невялікая, драўляная, стаяла на могілках побач з вёскай. Сюды прыходзілі і з іншых вёсак — Абрэцкай Слабады, Лекараўскі, Мярковічаў. Збочым і мы ў Мацкі з шашы Мінск — Мядзел, былога Дайгінскага тракту. Няспешна пяройдзем вузкую вясковую вуліцу і праз луг узнімемся на старыя могіл-

Мацкі. (Мінскі раён, Юзуфойскі сельсавет). Царква над уваходам.

хоўных настаўнікаў — памешчыка Зыгмунта Чавовіча, удзельніка паўстання 1863 года, уладальніка вялізнай бібліятэкі, Івана і Уладзіміра Самойлава, да якіх у фальварак Казіміроўку хадзіў рыхтавацца паступаць у вучэльню... Гэтыя старонкі гісторыі ўжо добра вядомыя. Але Даўгінаўскі тракт цікавы і надзвычайнай маляўнічасцю стромкіх пагоркаў Мінскага ўзвышша, звананага тут Лысагоршчынай, і тым, што амаль кожная вёска пры тракце ці каля яго мае нейкую адметную гістарычную цікавасць. Завітаем у тры такія мясціны.

ДАЎГІНАЎСКАГА

бахым драўнінай царквы. Праёмам — роспісу, выгінавыкананыя мастацкімі мастакамі, на XVIII стагоддзі, уніяцкай.

Добра бачная вёска, густа дрэвамі. Там, на шы, колішва з боку Мінска маёнтак Мацеры памятаюць дом з тынкава-ляпнінай і жытняй анёлаў жай кафлянай абкружала каля. Тут былі сарэнымі камяняма. Па мацяры Даўгінаўскага светлыя

старажылы і яга гаспадарана Патоцкіца цікава дзядзіне XIX стагоддзя 7 гадоў аёнтак Мацеры кампазіцыйнаму Станіславу (1819—1889). Разам з вядомым у Беларусі дзеячым былі бліскучымі 10-гадовага спленні, кіраўнікам у Еўропе араматра графа сурацоўніцтва з Ф. Лістам, Манюшкам, шы маладзейскага ўсяго на... ту Мацях, Міра для актorkіскага тэатра аперэту а тэкт Сырака, піша санаты, ды, песні. Ад-яныя допісы ў

лаеве, Маскве. Са сталічнай Пятроўскай акадэміі яго выключваюць за ўдзел у народніцкім гуртку і высілаюць на радзіму пад нагляд паліцыі. Праз 2 гады, у 1871 годзе, Пахітонаў едзе за мяжу, выстаўляе некалькі сваіх карцін — і мае поспех. Большую частку свайго жыцця Пахітонаў жыве за мяжой — у Італіі, Францыі, Бельгіі. Там ён супрацоўнічае з барбізонцамі, удзельнічае

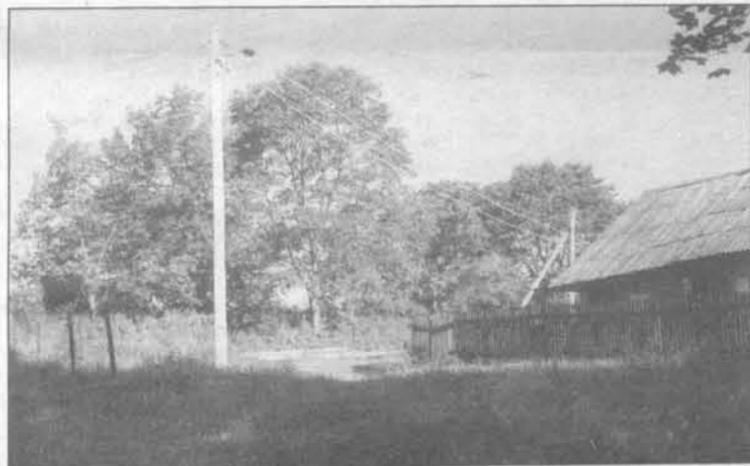
так; так па-майстэрску, віртуозна зроблена; як ён піша — ніяк не зразумееш: зачышчана, потым зноў напісана зверху. Чарадзей!" Унікальнасць Пахітонава і ў тым, што ён ніколі не меў настаўніка малюнка. У каталогу яго пасмяротнай выставы (1925, Льеж) адзначалася: "Натура магутная, дастаткова багатая, каб набываць досвед на сваіх памылках і ўрэшце трыумфаваць над сваімі промахамі, дзякуючы выключнасці свайго становішча ў мастацтве, ён змог абысціся без кіраўніка".

З 1890 года Пахітонаў выстаўляе свае карціны на перасоўных выставах, а ў 1901 годзе вяртаецца ў Расійскую імперыю і купляе ў Мінскай губерні маёнтак Жабайшчызна, які на працягу 5 гадоў стаў, па словах мастака, "звычайным месцам жыхарства". Хто ведае, мабыць, маляўнічыя лясістыя пагоркі, асабліва крутыя ў гэтай частцы Мінскага ўзвышша, і прыцягнулі ўвагу жывапісца, чыё вока прывычалася да горных альпійскіх пейзажаў. Тут Пахітонаў плённа працуе — малюе сваю сядзібу і яе ваколліцы ў розныя поры года. Яго мініяцюрыя пейзажы адлюстроўваюць мерны рытм сельскага жыцця: палі, пералескі, запрэжаныя у калёсы ці сані коней, стары панскі дом, сад. Мастак імкнецца знайсці істотнае ў протым і знешне непрыкметным. Так ён адлюстроўвае ідэал барбізонскай школы — значнасць паўсядзённага жыцця, прыроды як пачатку ўсяго існага. Пахітонаў казаў: "Мой пейзаж — гэта сярэдняя Еўропа ў любую пару года; я проста імкнусь перадаць ступень вільготнасці паветра, у якім жыве чалавек".

Па сваіх ідэйных перакананнях Пахітонаў не мог не спачуваць рэвалюцыйнаму руху ў Расіі і падзеям першай рускай рэвалюцыі. Магчыма, у Жабайшчыне Пахітонаў займаўся прапагандай вольналюбівых ідэй, балазе ў недалёкай (7 км) вёсцы Лыса Гара заўзятымі "сацыялістамі" былі шляхціцы Бычкоўскія, якія прыходзіліся дзядзькамі Янку Купалу па матчынай лініі.

Прадчуваючы вынікі рэвалюцыі, а таксама абцяжараны сямейнымі клопатамі (цяжкасці атрымання разводу), Пахітонаў вясной 1906 года ад'язджае ў Бельгію, бо там "менш шанцаў стаць забойцам, быць забітым, знявечаным, пабітым ці патрапіць у неаблюбаваныя мясціны". У Расію ён вернецца ў часы

Жабайшчызна (Мінскі раён, Юзуфоўскі сельсавет). Дрэвы на падмурках сядзібнага дома.

Жабайшчызна (Мінскі раён, Юзуфоўскі сельсавет). Дрэвы на падмурках сядзібнага дома.

варшаўскі часопіс "Ruch muzyczny" пра музычную культуру земляў былой Рэчы Паспалітай. Часта бывае Міпадоўскі ў Мінску.

У 1862 годзе Фларыян Міпадоўскі выязджае ў Францыю, дзе жыве ўсё астатняе жыццё. А ягоны мацкоўскі перыяд застаўся ў памяці сучаснікаў дзякуючы таму, што Міпадоўскі з Манюшкам былі тут "дзвюма пальмамі ў выпаленай пустэльні, пад ценямі якіх музыка магла знайсці сабе прытулак".

ЖАБАЎШЧЫНА

Яшчэ некалькі кіламетраў спачатку па Даўгінаўскім гасцінцы, потым трохі ўбок — і мы ў Жабайшчыне. Калі Вугляны і Мацкі былі звязаны з Чарнаморскай воднай сістэмай (каля гэтых вёсак пачынаецца рачулка Чарняўка басейна Свіслачы), то каля Жабайшчыны бркуюцца крыніцы, вада з якіх кіруецца спачатку ва Удранку, з яе — у Іллію, Вяллію і праз Нёман у Балтыку. Цяпер Жабайшчына — гэта некалькі хат, большасць з якіх выкарыстоўваецца як лецішчы мінчукоў. Нават вёскай яе не назавеш. У пачатку ж XX стагоддзя гэта быў невялікі маёнтак, які належаў пану Вульфэрту. У драўляным сядзібным доме ў 1930-я гады была школа. Разабралі яго ў сярэдзіне 50-х. Захаваліся камяні падмуркаў на пагорку, дзе растуць дрэвы.

Каб убачыць, якім быў маёнтак сто гадоў таму, трэба накіравацца або ў Францыю, або ў расійскія гарады Перм, Краснадар, Саратаў ці Маскву. Там у прыватных калекцыях і мастацкіх музеях можна знайсці карціны невялікіх памераў з меткай "Ж" у куточку. Назвы гэтых карцін — "Сядзіба. Жабайшчызна", "Беларускі пейзаж. Зімовы дзень. Жабайшчызна", "Стары дом у Жабайшчыне", "Прачкі ля сажалкі. Жабайшчызна", "Збор бульбы. Жабайшчызна" і іншыя. Аўтар гэтых карцін — Іван Пахітонаў, мастак, сябра Таварыства перасоўных выстаў. Як жа ён апынуўся ў мінскай ваколліцы?

Нарадзіўся Пахітонаў у Херсонскай губерні, вучыўся ў Елізаветградзе, Папаве, Ніка-

ў эмігранцкім народніцкім руху, цэнтрам якога быў Лацінскі квартал Парыжа. У 1882 годзе Ілля Рэпін малюе партрэт мастака. А сам Пахітонаў стварае тонкія інтымныя пейзажы ў арыгінальнай мініяцюры тэхніцы. Сучаснікі называлі яго рускім (ці ўкраінскім) Мейсаньё. Мастак браў дошку чырвонага ці лімоннага дрэва, выпростваў і

І. Рэпін. Партрэт І. Пахітонава.

І. Пахітонаў. Сядзіба. Жабайшчызна. 1900-я гады.

шліфаваў яе, пакрываў цёмнай мастыкай, наносіў белы грунт, пасля сушкі шліфаваў яго і толькі тады пісаў фарбамі. Некаторыя кавалкі карціны пры патрэбе зноў зачышчаліся і запануяліся новымі фарбамі з дапамогай тонкіх пэндзляў, павелічальнага шкла, скальпеля. Урэшце карціна паліравалася — і фарбы выглядалі як каштоўныя бліскучыя эмалі.

Рэпін дзівіўся таленту Пахітонава: "Гэта нейкі чарадзей-мас-

БЕЛАРУСЫ Ў СВЕЦЕ

ПЯСНЯР ЗЯМНОЙ ПРЫГАЖОСЦІ

15 сакавіка 2001 года тыраспальскаму жывапісцу Аляксею КУЗЬМЕНКУ споўнілася п'ятдзесят гадоў. З творчасцю гэтага мастака прыдзятроеўскія прыхільнікі мастацтва знаёмыя не па чутках: ужо больш за 20 год ён — пастаянны ўдзельнік усіх гарадскіх і рэспубліканскіх выстаў.

Аляксей Віктаравіч нарадзіўся ў 1951 годзе ў Беларусі ў горадзе Крычаве. З дзяцінства яго вабіў жывапіс. 1973 год стаў для А. Кузьменкі вызначальным у яго далейшым лёсе: ён паступіў у Адэскае мастацкае вучылішча імя Грэкава на спецыяльнасць мастак-афарміцель. Спасцігаючы мастацтва жывапісу, малады талент у гэты час аддае перавагу пейзажнаму жанру. Па заканчэнні вучылішча працуе ў мастацка-вытворчых майстэрнях Мастацкага фонду Малдавіі.

Асобую ўвагу ў сваёй творчасці Аляксей Кузьменка надае малдаўскай прыродзе, якую адлюстроўвае заўсёды па-рознаму: гледачоў вабіць прыгажосць пагодлівага летняга дня і шчодрасць восені, паэзія вясны і зачараванне зімы. Малдаўскія матывы гарманічна пераплітаюцца з прыгожымі беларускімі кравідамі, якія запалі ў душу з дзяцінства.

У лепшых работах аўтара — "Летні пейзаж", "Навальніца прайшла" і іншых акрэсліваюцца галоўныя рысы творчага почырку Кузьменкі: кампазіцыйная яснасць, строгае жывапісных прыёмаў. Захапленне прыродай аўтар перадае глядачам праз незвычайна

паэтычнае і праўдзівае яе адлюстраванне.

Прырода на яго карцінах сагрэта пясчотным сонейкам, авеяна бадзёрым ветрыкам, Днестр зачароўвае няспешным цячэннем вады, лістота на дрэвах трапеча, дубравы шумяць, калышуцца кветкі, што пакрываюць майскія лугі. Гэты жывапіс — сплаў паэзіі і прозы. Ён выпраменьвае ціхую радасць, зачароўвае гармоніяй і прыгажосцю прыроды.

Калі ў ранні перыяд Аляксей Кузьменка больш захапляўся пейзажам, то зараз яго творчая цікавасць перамясцілася ў жанр нацюрморту.

Мастак часта стварае некалькі варыянтаў аднаго і таго ж любімага матыву — букет руж, бэзу, белых лілій. Нацюрморты Кузьменкі нясуць вялікую эмацыянальную нагрукку. Напісаны гэтыя палотны шырока, свабодна, тэмпераментна.

У 1998 годзе адбылася выстава "Запаты пэндзаль-98", на якой дэманстраваліся і работы Кузьменкі, а сам мастак атрымаў дыплом удзельніка VIII Маскоўскай канкурснай выставы.

Вераніка ЮХНАВЕЦ,
навучнка Тыраспальскага
агульнаадукацыйнага
тэатрычнага ліцэя.

ПАСЛЯ КАНЦЭРТА

ГІТАРА РАСКРЫВАЕ ДУШУ

Гітара даўно заваявала сэрцы многіх аматараў музыкі. Адна з іх рабілася яе сапраўднымі паклоннікамі. Іншыя — сваімі выканаўчымі магчымасцямі, творчай апантанасцю раскрывалі для слухачоў і для сабе душу гэтага унікальнага інструмента.

Канцэрты гітарыстаў: фестывалі ў Мінскім клубе гітарыстаў, міжнародныя фестывалі блюза ў сталіцы Беларусі, сольныя выступленні на розных канцэртных пляцоўках — заўсёды збіраюць шматлікую патрабавальную і ўдзячную аўдыторыю слухачоў. Нядаўна ў Маладзёжным тэатры эстрады адбыўся канцэрт Уладзіміра Угольніка і яго выхаванцаў пад назваю "Гітара можа ўсё".

І вось новая сустрэча — з вядомым беларускім гітарыстам Аляксандрам Ляднёвым. Тыя, хто стараецца не прапусціць выступленні гэтага музыканта, ведаюць, што яны абавязкова пачуюць і класічныя творы для гітары, і народную музыку, і аранжыроўкі джазавых, эстрадных п'ес. Так было і на гэты раз. А. Ляднёў выконваў шэдэўры І.-С. Баха: часткі з Сюіты a-moll для лютні; "Чакону" з Парціты № 2 для скрыпкі — solo. Удачай было і ўключэнне ў праграму сюіты d-moll кампазітара XVIII стагоддзя Роберта дэ Віза. На асобым эмацыянальным пад'ёме А. Ляднёў выканаў п'есу Лео Браўэра

"Хвала танцу", "Варыяцыі на тэму хоты" Францэска Тарэгі. Былі задаволены і слухачы, якія чакалі выканання А. Ляднёвым джазавальную і ўдзячную аўдыторыю слухачоў. Нядаўна ў Маладзёжным тэатры эстрады адбыўся канцэрт Уладзіміра Угольніка і яго выхаванцаў пад назваю "Гітара можа ўсё".

Пасля канцэрта шчаслівы гітарыст, які змог і на гэты раз раскрыць душу цудоўнага інструмента, прымаў шчырыя віншаванні ад калег, слухачоў, якія мелі магчымасць набыць кампакт-дыск адной з праграм музыканта. Дарэчы, Аляксандр ужо заканчвае запіс чарговага кампакта, а таксама рыхтуе цікавую праграму з вяланчэлістам Алегам Алоўнікавым для сумеснага выступлення, завершана кампаніюка музычнага матэрыялу і для сольных канцэртаў у Белдзяржфілармоніі.

Вячаслаў МАТУК,
аспірант Беларускага
дзяржаўнага
універсітэта культуры.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

Аўтары, рэцэнзенты і выдаўцы падручнікаў для беларускіх гімназістаў. У цэнтры — Тамара РУСАЧЫК.

Два гады гімназіі працавалі без падручнікаў па беларускай мове. Сама Тамара Русачык, настаўніца, ведае, як цяжка весці заняткі ў такой сітуацыі. За паўгода ад задумы тых кнігі былі падрыхтаваны мерытарычна і эдытарска, і выпускалі іх беластоцкае выдавецтва "Orthdruku". Рэдактарамі іх былі Анна Радзюкевіч і Яўген Чыквін. Аўтаркай, вядома, ёсць Тамара Русачык (да гэтай пары выдала 5 падруч-

нікаў), а сааўтаркай "Хрэстаматыі" (для I—III класаў) — Лідзія Кулажанка. Дарэчы, кнігі выйшлі дзякуючы старанням не адной ці дзвюх асоб. Паспрыяла метадычна і матэрыяльна Міністэрства нацыянальнай адукацыі РП, мінскае брацтва Віленскіх мучанікаў, выдавецтва, рэцэнзенты і іншыя асобы, якія не пашкадавалі часу, каб "дапесціць" выгляд і змест такіх важных кніжак. Былі яны запрошаны на

У БУДУЧЫНЮ З НОВЫМІ ПАДРУЧНІКАМІ

ўрачыстую прэзентацыю падручнікаў у Цэнтры праваслаўнай культуры.

— Гэта быў для нас выклік, паколькі да гэтага часу мы не выдавалі падручнікаў, — сказаў Яўген Чыквін. — А кожны падручнік павінен быць самы добры і самы прыгожы, каб заахоціць вучня. А тэрміны былі ж вельмі кароткія. Маю надзею, што пасля такіх хвалебных ацэнак даручана будзе нашаму выдавецтву выпускаць і іншыя кнігі для беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы. Спадзяюся на давер і дапамогу Міністэрства адукацыі і сяброў з Беларусі.

Анна Радзюкевіч, галоўны рэдактар падручнікаў, выступіла з дакладам пра важнасць традыцый і развіцці грамадства і паасобнага чалавека. Таму і загаловак падручніка для I класа гімназіі — "Са спадчынай у будучыню". Падручнік гэты мае быць і "караблём", і "стырном" для маладога беларуса, які, выхаваны ў пашане да традыцый, будзе адчуваць, якая вялікая культура стаіць за яго плячыма. У кнізе ёсць легенды, паданні, прыказкі, прымаўкі, шмат здымкаў з Беларусі, з Падляшша. "Вяртанне да традыцый гэта не ёсць працэс застою, рэгрэсу

ці акасянення, — сказала рэдактар. — Канон, традыцыя (напрыклад, ікона, пенні, архітэктура) — гэта падстава, якая дае рост свежаму падыходу сучаснага чалавека, у сучасным кантэксце".

Добрую ацэнку падручнікам далі рэцэнзенты, м. інш. прафесар Міхал Кандрацюк. Дзякуючы яго заўвагам, у "Хрэстаматыю", якая здаецца быць рэпрэзентацыйнай для беларускай сучаснай літаратуры (ад Францішка Багушэвіча), былі ўведзены таксама і творы сяброў Беларускага літаратурнага аб'яднання "Белавежа". Варта было б, заўважыў М. Кандрацюк, стварыць наступныя падручнікі (напрыклад, па гісторыі) для гімназіі і выдрукаваць іх якраз у "Orthdruku", а не ў дзяржаўным выдавецтве WSiP, дзе кнігі выдаюцца марудна, таксама дзеля таго, што вельмі блізкі кантакт стваральнікаў спрыяе ў выданні кнігі.

Лідзія Кулажанка, сааўтарка "Хрэстаматыі", прывітала ўсіх ад Беларускага праваслаўнага брацтва віленскіх мучанікаў, якое дзейнічае ад 10 гадоў у Мінску пры Петрапаўлаўскім саборы. Ёсць у іх там невялікі выдавецкі аддзел, які займаецца ў асноўным падрыхтоўкай і выдаваннем

царкоўна-гістарычнай і богаслужэбнай ды даведачнай літаратуры. Ідэя "Orthdruku" разам папрацаваць пры супольным праекце аб'яднала творчых людзей і з Беларусі...

Консул РБ Аляксандр Карачун, які ўдастоіў прэзентацыю падручнікаў сваёй прысутнасцю і выдатнай беларускай мовай, спадзяецца на супрацоўніцтва паміж такімі энтузіястамі, што стаяць у абарону інтарэсаў беларускай культуры на польскай зямлі і ўсіх тых, хто дбае пра тую праблему ў Беларусі. Усё паказвае на тое, што завяжачца добрае супрацоўніцтва паміж Польшчай і Беларуссю — у Варшаве адбылося сумеснае пасяджэнне прадстаўнікоў міністэрстваў адукацыі Беларусі і Польшчы, на якім прагучалі словы аб дапамозе дзеля выдавання падручнікаў для беларускай меншасці. Ішлі канкрэтныя перамовы адносна планаў і пагадненняў на 2001 год.

Кнігі будуць раздаваны гімназістам бясплатна. Пасля зімовых канікул — у будучыню з падручнікам!

Міра ЛУКША.

Фота Вячаслава ХАРУЖАГА.

"Ніва" (газета беларусаў Польшчы).

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ

У МАЛАДЗЕЧНЕ ЗБІРАЮЦА УЗВЕСЦІ ПОМНІК КАМПАЗІТАРУ М. АГІНСКАМУ. Прыхільнікі гэтай справы сабраліся на дабрачынны канцэрт у Белдзяржфілармоніі, які быў праведзены па ініцыятыве таварыстваў дружбы "Беларусь — Польшча" і "Беларусь — Італія". Сам помнік, пакуль у мяккім матэрыяле, знаходзіцца ў майстэрні аўтара — скульптара Валерыяна Янушкевіча. Акрамя таго, што Міхал Агінскі — таленавітая асоба, вядомая ўсяму свету, яго ўшанаванне — сведчанне ўдзячнасці чалавеку, які некалі ў Маладзечне вызначыўся дабрачыннасцю. На свае сродкі

Агінскі пабудаваў павятовую школу, дзе маглі вучыцца ўсе дзеці. У час дабрачыннай імпрэзы самае моцнае ўражанне на прысутных зрабіла музычнае, спеўнае і танцавальнае выкананне паланеза Агінскага "Развітанне з Радзімай". Тым, хто хоча далучыцца да дабрачыннай справы ўзвядзення помніка Агінскаму, нагадваем нумар разліковага рахунку: Р/р № 3712900600035. Філіял 601 АСБ "Беларусбанк", г. Маладзечна. Код 679. Тэл. у Маладзечне 5-28-67, 5-34-00.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛАТВІЯ

Адбыўся справаздачны сход беларускага таварыства "Уздым". Даўгаўпільска. Перад сябрамі таварыства выступіла старшыня Тацяна Бучэль. Было адзначана, што ў 2000 годзе беларускае таварыства Даўгаўпільска актывізавала сваю дзейнасць. Сябры таварыства прынялі актыўны ўдзел у культурна-асветніцкіх мерапрыемствах, якія праводзіліся ў горадзе Даўгаўпільска і раёне. Абнавіў свой рэпертуар вакальны капелетў "Купалінка", які з поспехам выступаў перад жыхарамі горада ў час святкавання народных беларускіх святаў. У мінулым годзе рэгулярна праводзіліся заняткі з дзецьмі ў беларускай нядзельнай школе. Адбылася паездка дзяцей і сяброў "Уздыму" ў славуты беларускі горад Полацк.

У сваім выступленні старшыня выказала словы падзякі гарадской думе за садзейнічанне ў рабоце Цэнтра беларускай культуры. Была заслухана справаздача развіцыйнай камісіі таварыства, адбыліся выбары новых сяброў Рады, развіцыйнай камісіі, старшын і сустаршын таварыства "Уздым". У выніку Тацяна Бучэль засталася старшынёй беларускага культурна-асветніцкага таварыства "Уздым". На справаздачным сходзе прысутнічалі прадстаўнікі Генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь.

Галіна САНТОЦКАЯ, сябра Рады таварыства "Уздым".

ЛІТВА

Кожны месяц у Таварыстве беларускай культуры (ТБК) у Вільні праводзіцца мерапрыемства,

прысвечанае беларускім дзеячам. Шырока адзначылі 70-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча і 80-годдзе Слуцкага збройнага чыну. У лютым — 110-годдзе з дня нараджэння Адама Станкевіча, 140-годдзе Яўхіма Карскага, К. Каліноўскага і 12 гадоў таварыства.

Пра творчы і жыццёвы шлях Я. Карскага распавёў Сяргей Карабач, пра К. Каліноўскага — аспірант Валерыі Місюк, член рады ТБК. Пасля ўрачыстай часткі імпрэзы за кубкам гарбаты адзначылі 12-годдзе ТБК. Успомнілі тых, хто пачынаў дзейнасць у таварыстве і каго ўжо сярод нас (Юрый і Лявон Луцкевічы, Л. Кароль, М. Петрыкевіч). На змену Петрыкевічу прыйшлі яго дачка і ўнук, якія працягваюць бацькаву справу, далучаюць да яе моладзь.

Леакадзія МІЛАШ.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

Добрачынную акцыю "Анёл, кожнага беражы" для пацярпелых ад чарнобыльскай катастрофы правёў фонд сацыяльнай абароне інвалідаў "Чарнобыльскае ліхалецце" і Беларускі аўтарскі фонд кампазітараў. У час акцыі адбыўся дабрачынны канцэрт з удзелам народнага артыста СССР Ігара Лучанка, заслужанага артыста Беларусі Уладзіміра Правалінскага. Прадстаўленне было арганізавана ў сярэдняй школе № 208 у мікрараёне Малінаўка. Удзельнікам акцыі ўручаны падарункі ад дабрачынных арганізацый "Надзея-экспрэс", "Карытас" і "Самарыянскі кашалёк".

НА ЗДЫМКУ: у час дабрачыннай акцыі ў мінскай сярэдняй школе № 208 весяліліся дарослыя і дзеці.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

ДОЖДЖ

Дыптых

I

Ціхі дождж ідзе і не сціхае.
Аж чуваць,
Як растуць камяні...

Р. Барадулін.

Ціхі-ціхі дождж зімовы,
Моўчкі слухаю яго,
Ці ад згубы ён замова,
Ці ад холаду снягоў.

Дзе нячутна лягуць кроплі
На знямоглы шэры брук,
Пра растуць гарачым роем
Сотні белых крылаў-рук.

Дзе ад каменя да сэрца
Толькі невясомы крок,
Там ад холаду да смерці
Цішыні глыток.

II

"Выццам просіць душа

глухая:

Не міні мяне,
Памяні..."

Р. Барадулін.

Зімой душа як шэры камень:
Не заспявае, не ўздыхне,
Я сёння памяць, толькі памяць,
Вякі няма мяне.

Іна СНАРСКАЯ

Зімой душа як шэры попел:
Падняўся з ветрам — і растаў.
Я сёння кропля, толькі кропля
На спаленых лістах.

10.01.2001 г.

Прачынаюцца вочы бяссоння
І сунічных лясных берагоў,
І пранізліва-велічных соснаў,
І нястрымна-чырвоных снягоў.

У бязмежжы вятроў і сусвету,
На вясклава-зорнай гары
Прачынаюцца душы паэтаў,
Каб пасля разам з сонцам
гарэць.

14.01.2001 г.

Ляцела на агонь —
лягчэлі дні і крылы,
Мне б прарасці травой —
пабачыць бераг мілы,
А я сярод дарог,
як матылёк апошні,
Дзе неба пад гарой
згубіла сны і пожны.

10.01.2001 г.

Ляціць жыццё. Зіма майструе
сані,
Апошні ліст прылёг пад абразы.
Я халады сустрэну не радкамі,
А падсвядомым прысмакам
гразы.

А клён палаў, было яму так
светла...
Мінуламу маюся наўздагон:
Запомніце мяне, вятры і вербы,
Маю празрыстую, як сні дзень,
далонь.

Запомніце шалёнай і шчаслівай,
Дзе па шчацэ не скоціцца сляза.
Я сёння ліўнем, светлавокім
ліўнем
Прышла, каб восені
"даруй мяне" сказаць.

Бо заўтра стану пералётным
снегам,
Завею ноччу парк і сады
І нагбом вып'ю міласціну
неба —
Твае гарачыя няўлоўныя сляды.

26.11.2000 г.

Паптава. Украіна.

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

АСОБА Ё БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ

Аляксей КАЎКА (Масква).

НАШ ЧАЛАВЕК У МАСКВЕ

Мікалай УЛАШЧЫК ЯК ПОСТАЦЬ БЕЛАРУСКАГА ЗАМЕЖЖА

“Змагару за гістарычную праўду Беларусі” — гэтыя словы палымнелі на жалобным вянку, прывезеным з Бацькаўшчыны ў Маскву на апошняе развітанне з Мікалаем Улашчыкам 15 лістапада 1986 года яго духоўнымі вучнямі Генадзем Каханюўскім, Міколам Купавам, Арсеном Лісам, Аляксеем Марачкіным, Міхасём Ткачовым, Вячаславам Чамярыцкім, Міхасём Чарняўскім.

Ад тае смутнае падзеі прамінула паднавата часу. Адбылося і працягваецца вяртанне на радзіму нязвычайна маскоўскага Беларуса. Вяртаюцца яго добрае імя, культурны набытак, а галоўнае — Улашчыкавы ідэі нескажонае гісторыі Беларусі. Аб уздзеянні яго творчае энергетыкі на сучасны нацыянальна-адраджэнскі рух у краіне сведчаць многія станоўчыя факты: Улашчыкавы чытанні з адпаведна выданымі матэрыяламі, ажыўленне айчыннага краязнаўства, якое ўвесь час не пераставала клапаціцца наша гісторыка; пачылася ўрэшце свет яго запаветная кніжачка пра родную Віцкаўшчыну (“Была такая вёска...”, 1989). А надыта яшчэ адзін падарунак атрымаў беларускі чытач: Улашчыкавы каларытныя запісы пра студэнцкую маладосць, пазнавальныя адысеі па роднай Беларусі і шырайшаму свету (“Краязнаўства. Нататкі пра бадзянні ў 1924—1929 гады”, 1999). Колькі ж сонечнага святла і цяпла расцярушана на эсэістычных старонках і гэтае невялічкае зграбнае кнігі пра наша Палессе — Мазырышчыну, Тураўшчыну, пра старажытныя Мсціслаў і Полацк, Бердыжскае гарадзішча пад Мінскам, пра спакойную Свіслач, імклівы Днепр. І ў завяршальных радках — прытоены смутак ад прадчування навіспай бяды, што неўзабаве абрынецца на галоўнага героя гэтага ўзрушлівага апаведу, на яго ўніверсітэцкіх сяброў (справа так званая “Саюза вызвалення Беларусі”).

Працягваецца выданне археографічных, эпістальных матэрыялаў вучонага (спецыяльны, “Улашчыкаў”, выпуск “Беларускага гістарычнага агляду”. 1996, т. 3. С.ш. 1, “Мемуары і дзённікі як крыніцы па гісторыі Беларусі. Мн., 2000). У працэсе гэтай, пераважна бескарыслівай, падзвіжніцкай працы вызначыліся імёны новых улашчыказнаўцаў — Уладзіміра Арлова, Яніны Кісялёвай, Віталія Скалабана, Генадзя Сагановіча...

Сапраўды, прыкметнасць Улашчыкавае постаці ў культуратворчай прасторы Беларусі ўзмацнілася пасля перанясення з Масквы на радзіму (1987) яго праху. Аднак варта памятаць і аддаць належнае тым нямногім упартым рыцарам Беларускай шчыраванай часткова спомненым напачатку, хто і пры жыцці гісторыка шчыраваў над азнаямленнем суродзічаў з яго неардынарнай асобай, наватарскімі працамі. Згадайма хаця б грунтоўную, не менш узрушліваю гутарку з М. Улашчыкам Эрнэста Ялугіна ў “Нёмане” (1981, № 4) — часопісе пад той час з унутрышнім, больш чым стоты-

сячным тыражом. Не заставаліся без грамадскага розгаласу і Улашчыкавы тэлевізійныя выступленні, што сталі магчымымі дзякуючы спрыянню тагачаснага “тэле-радыё” гаспадара Генадзя Бураўкіна, а найперш ініцыятывам Уладзіміра Содалы, Вольгі Іпатавай (студый “Роднае слова”, “Ліра”) — пра пашану да роднае мовы, да нашае спадчыны.

На давяршэнне тэмы вяртання — яшчэ адзін, асабліва значым факт. Ужо два гады як адліты бюст Мікалая Улашчыка (кіраўнік праекта Анатоля Белы, скульптар Уладзімір Шатэрнік) і дастаўлены на Койданушчыну — родныя абсягі славутага навукоўца. Мясцовыя ўлады, мабыць, мяркуюць, як найлепш адкрыць помнік. Будзем жа верыць, што ў горадзе з “жалезным” прозвішчам Дзяржынск, не распешчаным, як і кожнае беларускае места і мястэчка, рукатворнымі нацыянальнымі сімваламі, у недалёкім часе прывабіць паглядзі тутэйшага люду бронзавая фігура з цёплым прозвішчам беларускім УЛАШЧЫК.

Зразумела, “замежны” статус М. Улашчыка адносна Бацькаўшчыны вельмі ўмоўны. На пачатку 30-х ён прымусява быў выдалены з Беларусі, але да апошніх сваіх дзён жыў надзеяй вярнуцца на радзіму. Навуковая дзейнасць М. Улашчыка прайшла ў Маскве, у межах калісцы суцэльнае савецкае прасторы, уключна з тагачаснай БССР. Але характар яго прац, даследчыцкай метадыкі, не абцяжаранай партыйна-ідэалагічным дактрынерствам, цалкам скіраваны на спасціжэнне ўласна беларускага сэнсу ў дзействуючым працэсе. З гэтага гледзішча Улашчыкавы падыходы і распрацоўкі мінулага Беларуса прыняцкова розніліся ад афіцыйнае канцэпцыі з яе нацыянальным самапрыніжэннем, адмаўленнем многавяковых традыцый уласнае дзяржаўнасці, палітычна-суб’ектнае ролі беларусаў у гістарычным развіцці.

Альтэрнатыўнымі ў сваёй аснове з’яўляюцца працы Улашчыка, найперш дзякуючы пазітыўнай распрацоўцы многіх фальсіфікуемых або цалкам замоўчваемых праблем мінулага. Талент ад Бога, ад бацькоў, прафесіяналізм, сумленнасць у спалучэнні з грамадзянскай мужнасцю — вось якасці, што забяспечвалі яму ўнутраную незалежнасць пры татальным заложніцтве грамадскіх навук у адміністрацыйна-каманднай сістэме, грамадскае прызнанне яго працам.

Толькі пералік буйнейшых манаграфічных студый гісторыка ўжо ўражае сам па сабе: аб аграрных адносінах у Літве і Заходняй Беларусі на прырэдні скасавання прыгону (1861); па археографіі і крыніцазнаўству гісторыі Беларусі феадальнага перыяду; пра “Хроніку Быхаўца”, наогул, пра беларуска-літоўскія летапісы — уключна з двума асобнымі тамамі саміх летапісных крыніц, не кажучы пра шматлікія артыкулы, рэцэнзіі на малавывучаныя або цалкам не распрацаваныя, яшчэ горш, тэндэнцыйна інтэрпрэтуемыя праблемы нацыянальнае гі-

сторыі (беларускае тапанімікі, айчыннага кнігадруку, старажытнага адзення, паўстанцкіх падзей 1863 года), спецыфікі мясцовае (аўтахтоннае) шляхты, стэрэатыпна ўважанай многімі даследчыкамі за напльвовую, польскую, стан пісьменнасці ў дарэвалюцыйнай Беларусі і г. д. Усё разам узятае нагадвае аб існаванні ў абсягах расійскай гістарычнай навукі беларускае школы Улашчыка, якая функцыянавала ў асобе аднаго-адзінага настаўніка. Уладныя начальнікі ад навукі ў самой Беларусі, захопленыя шчыраваннем над гістарычнай місіяй КПСС у лёсе беларускага народа, пад той час ніколі не парупіліся аб нападзенні гэтае ўнікальнае школы дастойнымі вучнямі. Тым не менш, школа здзейснілася, стаўшы годным працягам і абагацэннем беларусаведчых традыцый расійскіх або расійска-беларускіх гісторыкаў К. Любаўскага, М. Доўнар-Запольскага, У. Пічэты.

Улашчыкава самабытная і незалежная прысутнасць на расійскім навуковым палетку зусім не ўшчупляе, хутчэй узбуіняе яго ўласна беларускі статус, замацаваны за ім у энцыклапедычных даведніках Беларусі — не толькі ў якасці гісторыка, але і этнографі, фалькларыста, бібліяграфа, урэшце — літаратара. Дарэчы, яго пісьменніцкі талент яскрава пасведчаюць згаданыя на пачатку краязнаўчыя нарысы і не менш выразна — успаміны, замалёўкі з перажытага пад сукупнай назвай “Хроніка”. Многае з гэтага ўнікальнага набытку прадстаўлена побач з навуковымі працамі ў адмысловым томе “Выбраных твораў” М. Улашчыка, прынятым да выдання ў пашанотнай серыі выдавецтва “Беларускі кнігазбор”.

Адносна “маскоўскае прапіскі” нашага суродзіча напрошваецца адно абгульняючае меркаванне. І зместам сваіх прац, і лініяй, стылем паводзін — дастаткова таварыскім, камунікатыўным, але і няўступліва-ўпартым, калі тое выклікалася інтарэсамі навукі, М. Улашчык з сваім “тихим белорусским упрямством” (акад. М. Ціхаміраў) стаў у вачах расійскіх калег пэўным тыпалагічным увасабленнем беларускага чалавека. Асобай, аднолькава паважанай як за сваё яскравае нацыянальнае самавыяўленне, так і за шырокую ўспрымальнасць рускае, сусветнае культуры. Натуральна, што і магутны беларусазнаўчы патэнцыялы нашага земляка-выгнанніка здзяйсняўся найчасцей у атмасферы разумення і падтрымкі з боку рускіх людзей, вядомых гісторыкаў М. Берджова (навуковы кіраўнік Улашчыка-аспіранта), М. Дружыніна, названага М. Ціхамірава, М. Нечкінай, А. Зіміна, В. Пашуты. Падтрымка не толькі яго навуковых пошукаў і адкрыццяў, але і чалавечае спагадлівасці да прытоенае псіхічнае раны ў глыбінях душы гэтага прываблівага сваёй цягавітасцю, зазвычай немітуслівага маўчуна-беларуса.

Працяг будзе.

ВЫСТАВЫ

«ПРАЗ СМУГУ СТАГОДДЗЯЎ»

Выстава з такой назвай адбылася ў Мінску ў галерэі Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра. Мастакі творчай суполкі “Пагоня” прысвяцілі яе 650-м угодкам Вялікага князя Вітаўта і 590-м угодкам перамогі пад Грунвальдам. Сродкамі жывапісу, графікі і скульптуры мастакі раскрылі вобразы як самога Вітаўта, так і яго сучаснікаў, перадалі атмасферу таго далёкага часу.

Гісторыкі, літаратары, мастакі, якія выступалі на адкрыцці выставы, адзначалі выключнасць гістарычнай постаці Вітаўта, яго заслугу ў справе аб’яднання Польскага караляўства і Вялікага княства Літоўскага ў барацьбе супраць крыжакоў. А разгром Таўтонскага ордэна ў бітве пад Грунвальдам на пяць стагоддзяў адбіў ахвоту ў немцаў ваяваць са славянскімі народамі.

Гісторыя данесла да нас сведчанні ўдзелу ў Грунвальдскай бітве беларускіх ваяроў. Плячом да пляча ішлі супраць крыжакоў харугвы Нясвіжа і Полацка, Крэва і Ліды, Навагрудка і Брэста, іншых гарадоў Беларусі. І мы аддаём даніну памяці нашым мужным продкам, які і мастакі “Пагоня”, якія сваімі творамі ўславілі гераічны подзвіг сыноў Беларусі.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: у час адкрыцця выставы; гучыць баявая мелодыя Грунвальда; Мікола КУПАВА “Князь Вітаўт”; Віктар СТАШЧАНЮК “Замак у Навагрудку”.

Фота аўтара.

ХТО ЁСЦЬ ХТО?

МУЖЧЫНЫ І ЖАНЧЫНЫ

АДЦЕННІ ПАЧУЦЦЯЎ У ВЕРШАХ ВЫЛІКІХ ЛІРЫКАЎ І ФОТА СУЧАСНІКАЎ

Для тых, каго зацікавілі фотаздымкі ў № 10, даём адказы: 1. Расціслаў ЯНКОУСКІ, народны артыст Беларусі. 2. Чалавек-аркестр Леанід КЛУННЫ і спявачка Надзея МІКУЛІЧ. 3. Вікторыя АЛЕШКА — спявачка. 4. Лік з карнавала “Галіна Бланка”. 5. Яніна КАРОЛЬЧЫК — алімпійская чэмпіёнка. 6. Вольга ТРУХАН — кіраўнік фірмы “Бептур”. 7. Пётр

РАБУХІН — прэс-сакратар Нацыянальнага алімпійскага камітэта і Юлія РАСКІНА — лідэр беларускай мастацкай гімнастыкі. 8. Святлана АЛЕКСІЕВІЧ — пісьменніца. 9. Эдуард МАЛАФЕЕЎ — трэнер зборнай краіны па футболе. 10. Мікалай ДУБОВІК — дэпутат парламента, удзельнік экспедыцыі “Палярнае кальцо”.

АНШЛАГ

Гісторыя сусветнага лялечнага мастацтва ведае не так шмат лялечных інтэрпрэтацый твораў У. Шэкспіра, таму што шлях да ўвасаблення яго п'ес вельмі няпросты. Задача лялечных тэатраў заключалася не ў тым, каб данесці шэкспіраўскі тэкст у поўным яго аб'ёме, імітуючы драматычны тэатр, а знайсці выключна свой шлях, увасабляць п'есы сродкамі свайго мастацтва ў аспекце філасофскіх абагульненняў.

Тут можна прыгадаць некалькі вядомых пастаноў, якія сталі значнымі ў лялечным мастацтве Еўропы. Гэта "Рамзо і Джульета" (Бухарэст, рэжысёр Маргарэта Нікулеску), "Сон у летнюю ноч" (Талін, рэжысёр Рэйн Агур) — спектаклі сімвалісцкага накірунку. Гэта і авангардны монаспектакль "Гамлет" (Магнітагорск, рэжысёр, мастак і выканаўца Марк Барнштэйн)... Але тое адбылося шмат гадоў назад.

Беларускія тэатры лялек звярнуліся да твораў У. Шэкспіра ў 90-х гадах. Гэта не выпадкова, бо тэатры назапасілі вялікі арсенал сродкаў сцэнічнай выразнасці як сваім уласным вопытам, так і вопытам замежных калег, і таму з'явіліся два цікавыя (на сённяшні час) спектаклі, розныя як па форме, так і зместу — спектаклі авангарднага накірунку, сапраўдна творчары з'ява ў лялечным мастацтве нашай краіны...

У 1990 годзе ў Дзяржаўным тэатры лялек у Мінску з'явіўся спектакль "Бура". Рэжысёр Аляксей Ляляўскі вырашыў спектакль як сеанс магіі, скрозь прызму ўспамінаў і ўяўленняў галоўнага героя-чараўніка Проспера, былога герцага Мілана, якога назаўсёды адправілі ў выгнанне за чарадзейства.

Прыхільны да авангарда рэжысёр не пайшоў па лініі развіцця сюжэта шэкспіраўскай п'есы, дзе існуюць справядлівы, няхай і занадта строгі чараўнік Проспера, добры дух Арыель, закаханыя — дачка Проспера Міранда і прынам Фердынандам, а таксама шчаслівы фінал. Рэжысёр пачынае спектакль з фіналу п'есы і адразу ж перад глядачом ставіць пытанне: чаму Проспера

вырашае спаліць свае чарадзейныя кнігі? І выявілася, што Проспера зусім не добры, а злы чараўнік, але ён раскаяўся ў сваіх злачынствах, таму і прыйшоў да такога рашэння. Далейшае развіццё дзеяння можна разумець як матэрыялізацыю ўспамінаў Проспера, што

ШЭКСПІР НА ЛЯЛЕЧНАЙ СЦЭНЕ

трагедыя чалавечага адзіноцтва, немагчымасць паўтарыць жыццё, чаканне няўможнай смерці.

І ўсё ж, нягледзячы на некаторыя пралікі, на спрэчныя пытанні, Шэкспір гэта ці не Шэкспір, можна ўпэўнена сказаць: "Бура" — цікавы творчы эксперымент калектыву, найперш Аляксея Ляляўскага, Аліны Фаміной і цудоўнай музычнай драматургіі кампазітара Уладзіміра Кандрусевіча.

Калі пастаноўка Дзяржаўнага тэатра лялек вырашана ў манументальным плане як спектакль вялікіх форм авангарднага накірунку, то работа магілёўскіх лялечнікаў зусім іншая, разлічаная не больш, чым на 50

займае лэдзі Макбет у бліскучым выкананні Ларысы Мікуліч. Актрыса апранута ў доўгую крывава-чырвоную сукенку — гэта таксама знак, матэрыялізаваная ідэалогія Макбета, яго дух. Лэдзі ў нечым радніцца з Ведзьмай, таму што Макбет для яе — любімая "цацка", марыянетка, у якой яна баіцца парваць нітку руху. Менавіта натуральнасць і крыважаэрная пяшчота вызначаюцьсэнсавую нечаканасць і нюансіроўку такой сцэнічнай версіі шэкспіраўскага твора. На пачатку спектакля лэдзі Макбет з'яўляецца з вялікім яйкам, як бы жадаючы нешта нарадзіць. Але "нараджае" яна павука-кравасоса з выявай самой лэдзі на яго

ленага з гліны шатландскага замка. Да гэтага акварыума падыходзіць адна з Ведзьмай і ўлівае кубачак крывава-чырвонай вадкасці. Гэтая вадкасць як заслона туману засцілае замак чырвоным колерам. На мой погляд, гэта адна з самых цікавых і вобразных сцэн у спектаклі, таму што шар-акварыум нагадвае востраў Вялікай Брытаніі сярод мора, менавіта Шатландыю.

Вельмі цікава вырашана сцэна смерці караля Дункана, якога забівае Макбет. Кароль Дункан увесь час знаходзіцца са сваім любімым — чорным пёўнем. Калі пёўню адрываюць галаву — тады і адбываецца смерць караля.

І вось надыходзіць фінал спектакля. Лялька-марыянетка Макбет, якой кіруе адна з Ведзьмай, садзіцца на каменны прыступак, быццам бы стомленая ад учыненых злачынстваў. Таму ніякай цяжкасці не ўзнікае ў вільможы Макдуфа, каб знішчыць Макбета і перадаць карону звар'яцеламу і бязвольнаму сыну Дункана — Малькольму. Але няма жаданага аптымізму, няма веры, няма ўпэўненасці ў заўтрашнім дні. Хто ведае, якім каралём будзе Малькольм?

Спектакль атрымаўся высокаінтэлектуальным, удалым па форме і зместу — у бліскучым выкананні чатырох артыстаў. Гэтая пастаноўка, безумоўна, адпавядае духу, стылю лепшых узораў еўрапейскага лялечнага мастацтва.

Спектакль Магілёўскага тэатра лялек "Трагедыя пра Макбета" на сённяшні дзень — адно з найлепшых дасягненняў лялечнага тэатра Беларусі.

Хто ведае, звернуцца беларускія лялечныя тэатры зноў да твораў Шэкспіра ці не, але тое, што адбылося ў 90-х гадах у двух нашых тэатрах, наглядна даказвае, што шэкспіраўская драматургія падудадная тэатру лялек у розных формах яе сцэнічнай інтэрпрэтацыі, у тым ліку і авангарднай.

Сяргей ЮРКЕВІЧ,
навуковы супрацоўнік
Беларускага інстытута
праблем культуры.

"разыгрывае" перад ім добры дух Арыель (артыст Л. Немагай), якога Проспера запаланіў. Гэта гісторыя ўяўленняў галоўнага героя пра магчымасці пры дапамозе чараў адпомсціць сваім ворагам, але, урэшце рэшт, ён даруе ім.

Персанажы спектакля пададзены рэжысёрам у трох інтэрпрэтацыях: Проспера (артыст А. Васько) і яго дачка Міранда (артыстка І. Кісель) выконваюцца ў драматычным плане; духі вырашаны ў масках; астатнія персанажы — лялькі-марыянеткі вялікіх памераў у рост чалавека.

Сцэнічная прастора спектакля, створаная мастачкай Алінай Фаміной, ураджае сваёй чараўнай маляўнічасцю: гэта і рэльеф пячаных дзюнаў з жоўтых драўляных стружак, і блакіт задніка і парталаў сцэны, напоўненай белымі крылатымі постацямі духаў, і яркія гратэскавыя лялькі-марыянеткі. Узнікае атмасфера казачнай чараўнай містэрыі.

Галоўная думка спектакля —

гледачоў, і вырашана ў эстэтыцы спектакляў малых форм. Гэта "Трагедыя пра Макбета" ў пастаноўцы А. Жугжды. У цэнтры ўвагі — трагічны лёс шатландскага тана Макбета, які праз кроў і забойствы здабыў каралеўскую карону і трон.

Рэжысёрская канцэпцыя па-філасофску абгрунтоўвае трагедыю душы чалавека, які становіцца ахвярай не толькі намеру ўласнай жонкі, але і лёсу. Для рэжысёра, на мой погляд, было важным паспрабаваць разабрацца ў той складанай дуалістычнай канцэпцыі, якую заклаў Шэкспір на пачатку п'есы ў вуснах Вядзьмарак: "Зло — в добрае, добра — во зло, полетім в нечистой голме". Трэба адзначыць, што ролі Вядзьмарак выконваюцца мужчынамі ў "жывым плане" (артысты Алег Жугжда, Мікалай Сцешыца, Ігар Ракіцікі). Іх твары падзелены грывам на белыя і цёмныя бакі, што візуальна надае пэўны сэнс іх існаванню ў дзвюх якасцях — Добра і Зла.

Асобае месца ў спектаклі

твары як сімвал яе духоўнага злачынства. Яна ўвесь час са сваёй выявай-павуком. Ён — яе вар'яцтва і яе смерць...

Вар'яцтва лэдзі Макбет вобразна пададзена праз англійскіх народных персанажаў Панча і Джудзі ў бліскучым выкананні Алега Жугжды. Яны свайго роду напамін пра яе злачынства і адначасова — камічныя каментары яе вар'яцтва і выканаўцы англійскіх балаганных лялечных сцэнак. Лэдзі Макбет памірае раней за самога Макбета, таму што душа адыходзіць першай за плоць.

А між тым Ведзьмы працягваюць правіць свой страшэнны баль, здзекуючыся з лёсаў герояў шэкспіраўскай п'есы. Вельмі цікава, вобразна-метафарычна вырашана сцэна, калі Шатландыя "патанае" ў крывы адрук Макбета. Пасярэдзіне сцэны на натуральным жоўтым пяску, нібы на востраве, стаіць шарападобны акварыум, напоўнены вадой, у якім знаходзіцца невялічка выява выплываю

СТОП-КАДР

КАРЭТА ПАДАДЗЕНА

Дакладная копія карэты пазамінулага стагоддзя, вырабленая па чарцяжах тых часоў на кінастудыі "Беларусьфільм", можа цяпер па жаданню маладых пракаціць іх па вуліцах Гомеля. Тройку скакуноў і карэту прадаставіць

для вячальнага падарожжа Гомельская абласная дзіцяча-юнацкая спартыўная школа алімпійскага рэзерву па коннаму спорту і сучаснаму пяцібор'ю.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА.

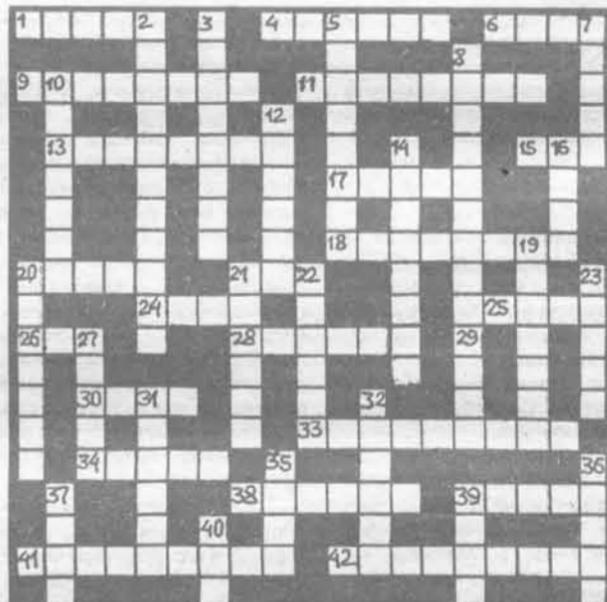
КРЫЖАВАНКА

ПЕРАКЛАДЗІЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Согласіе. 4. Слэстэна. 6. Роль. 9. Потребитель. 11. Юг. 13. Кавычки. 15. Счёт. 17. Винт. 18. Оболочка. 20. Рассказ. 21. Барин. 24. Паўнка. 25. Проволока. 26. Сапог. 28. Сливки. 30. Правительство. 33. Отдых. 34. Чёлн. 38. Кучер. 39. Почва. 41. Предложение. 42. Поддержка.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Безразличие. 3. Глагол. 5. Хранилище. 7. Яблоко. 8. Ивняк. 10. Благодарность. 12. Насест. 14. Современник. 16. Ржавчина. 19. Картина. 20. Приобретение. 21. Сарай (для дров). 22. Совет. 23. Усталость. 27. Жир. 29. Знания. 31. Просвещение. 32. Дело. 35. Кнут. 36. Закат. 37. Борзая. 39. Чердак. 40. Жир (говяжий или бараний).

Склала Любоў ІОНАВА.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з сусветнымі і нацыянальнымі арганізацыямі за рубяжом "Радзіма".

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Тасцяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела —
член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Віктар МАШОШЭНКА.
Спецыяльныя карэспандэнты
Яўген КАЗЮЛЯ,
Алесь МЯСНІКОЎ.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Наш адрас: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.
Адрас у INTERNET: <http://www.voiceland.unibel.by>. E-mail: voiceland@tut.by

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 897 экз.
Зак. 695.
Падпісана да друку 19.3.2001 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстан і адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).